

NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely pályázat

A BIZALOM, MINT KRIMINÁLTAKTIKA
- értekezés a rendőrség bizalmi rendszerének
helyzetéről –

Készítette:

Pap Júlia
Okleveles kriminológus

Budapest, 2014. március

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. Rendőrség és a bizalom	4
2.1. Magyarország értékszerkezete	4
2.2. A bizalom meghatározása	6
2.2.1. Általánosságban	6
2.2.2. Rendészeti szempontból	7
2.3. A modern rendőrség ismérvei és a rendészet joga	8
2.4. Magyarország rendőrsége	12
4. A bizalom, mint krimináltaktika	15
4.1. A kriminológia	15
4.2. A kriminalisztika	16
4.3. Rendészeti kutatások története	17
5. A rendőrség bizalmi rendszere	19
6. A negatív énkép – ahonnan el lehet, és el kell indulni	23
7. A cél: együttműködés	28
7.1. Feloldás – Kooperáció más szervezetekkel	29
7.2. Feloldás – együttműködést elősegítő rendészeti modellek	31
8. Zárógondolatok	33
Irodalomjegyzék	36

1. Bevezetés

„Szolgálunk és védünk” – hangzik a Magyar Rendőrség mottója. Naponta halljuk, látjuk, és az utóbbi időben sajnos egyre kevésbé érezzük azt, hogy ez az állítás tartalmilag is helytálló lenne.

A médiában szinte naponta jelenik meg valamilyen cikk vagy riport, melynek témája, ha közvetetten is, de a rendőrség és munkája. Ezekben sajnos ritkán hallani a hivatásosok hőstetteiről, sokkal inkább ballépéseikről, félresiklott, sikertelen nyomozati cselekményeiről.¹ Aztán megannyi történet kering az egyenruhások túlkapásairól, hatalommal való visszaéléseikről, a korrump rendőrrel, aki pénzért cserébe hajlandó eltekinteni a büntetéstől.

Probléma, ha túl sokat látunk belőle az utcákon, közutakon, ilyenkor a pusztán látványuk is ingerültté teszi az állampolgárokat, félelmet gerjeszt, agressziót vált ki. Kiváltképp akkor, ha intézkedést foganatosítanak ellenük, melyet feleslegesnek, indokolatlannak tartanak, csupán a statisztika szépítésének eszközeként tekintenek rá. Másrészt baj az is, ha nincsenek ott, amikor szükség lenne rájuk. És a feszültség csak nő és nő.

Persze ugyanez igaz a másik oldalra is. A folyamatos negatív visszhang, a teljesítési kényszer, a túlon túl fokozott figyelem szintén negatív hatást gyakorol a rendőrség állományára. Türelmetlenné, fásulttá teszi őket az, hogy képtelenek megfelelni az elvárásoknak. Hiszen ki tudná úgy végezni a munkáját, hogy legtöbbször azzal szembesül, hogy amit tesz, nem elég?

A kérdés tehát az: hogyan lehetséges az, hogy ilyen véleménnyel vagyunk arról a szervezetről, melynek az a feladata, hogy fenntartsa a közrendet, közbiztonságot, kordában tartsa a bűnözést? Miért esik nehezünkre elhinni, hogy értünk, a mi védelmünkért dolgoznak?

De méginkább: miért nem bízunk bennük? Miért nem hisszük el, hogy értünk, a mi védelmünkön dolgoznak? Mit jelképez számunkra a rendőrség intézménye? Milyen elvárásaink vannak irányába, hogyan teljesíti őket, ha nem megfelelően, akkor miért nem változtat rajta? Hogyan fordulhat elő az, hogy több mint húsz évvel a rendszerváltás után, a demokrácia megszilárdulásával a rendőreink nosztalgiával tekintenek a diktatúrában betöltött szerepükre, a tekintélyre és a hatalomra?²

Kit véd, és hogyan szolgál a mai magyar rendőrség?

¹ Nem is beszélve az újonnan a két legnagyobb kereskedelmi szolgáltató csatorna által indított műsorokról, melyekben legtöbbször – bár ez egyelőre nem empirikusan megerősített adat – a rendőrség az, akihez nem érdemes fordulni, ha baj van, mert képtelen segíteni, a mumus, a negatív mellékszereplő.

² Krémer Ferenc: Rossz döntések kora, Napvilág Kiadó, Budapest, 2010

2. Rendőrség és a bizalom

A tanulmány célja egy olyan módszer javaslatának bemutatása, mely segítséget nyújthat a rend őrei számára problémáik leküzdésében, mégpedig az együttműködés elősegítése révén a bizalom eszközével. Úgy gondolom, hogy a rendőrség más szervekkel és kiváltképp a lakossággal való együttműködését saját érdekében is fejlesztenie kell. Azáltal, hogy lépéseket tesz a feladatok megosztására vonatkozóan, növeli az eredményességét és hatékonyságát mind időben, mind térben.

Eszközként ehhez kiválóan megfelel a bizalom szintjének emelése, a rendőrség bizalmi rendszerének megismerésével, feltérképezésével, valamint a felszínre kerülő hibák szisztematikus kijavításával. A tanulmány ennek eléréséhez kíván egy alapként szolgálni.

2.1. Magyarország értékszerkezete

Ahhoz, hogy meg tudjuk vizsgálni azt, hogy a bizalom kialakítását milyen tényezők akadályozzák vagy erősítik, szükséges megnézni, hogy milyen közegben történhet meg ez, vagyis, hogy milyen Magyarország értékszerkezete. Ehhez alapul a 2009-es és 2013-as nemzetközi Összehasonlító Vizsgálat³ eredményei alapján a TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt. által készített jelentéseket⁴ vettem alapul.

A 2009-es vizsgálat lényegi pontjait kiemelve Magyarország egy zárt, szekuláris/világi gondolkodásmódú ország.⁵ Az elmúlt tíz évben ez ugyan feloldódott, a társadalom nyitottabbá vált, de még mindig nem éri el a fejlett országok szintjét. Ez azt jelenti, hogy kevésbé tartja fontosnak a civil és politikai szabadságjogokat, kisebb mértékű a mindennapi aktív politikai szerepvállalás, kevésbé tolerálja a másságot, értékszerkezetében kisebb szerepet játszanak az önmegvalósítási értékek, valamint kevésbé bíznak az emberek egymásban.

A 2013-as kutatás célja a 2009-ben kapott adatokhoz képest mutatkozó eltérések vizsgálata volt. Összességében az elmúlt négy évhez képest az ország mutatói javultak, azonban az

³ A Nemzetközi Összehasonlító Értékvizsgálat 1981 óta készit elemzést az országok értékészletéről. Lásd bővebben: http://www.worldvaluessurvey.org/index_html

⁴ Tóth István György: Bizalomhiány, normazavarok, igazságtalanságérzet és paternalizmus a magyar társadalom értékszerkezetében. „A gazdasági felemelkedés társadalmi-kulturális feltételei” című kutatás zárójelentése. TÁRKI, Budapest, 2009.

Keller Tamás: Értékek 2013. Bizalom, normakövetés, az állam szerepéről és a demokráciáról alkotott vélemények alakulása Magyarországon. „A gazdasági növekedés társadalmi/kulturális feltételei” című kutatás 2013. évi hullámának elemzése. TÁRKI, Budapest, 2013. október.

⁵ A kulturális értékterképen Bulgáriához, Ukrajnához és Oroszországhoz közelebb van, mint Nyugat-Európához.

elemzés rámutatott annak tényére, hogy a vélemények aggasztó mértékben politikai ciklusokhoz kötettek, és az eredményeket a kormányváltás szem előtt tartásával kell értelmezni.

Az én vizsgálódásomhoz hasonlóan ez a kutatás is két területen vizsgálta a bizalom megnyilvánulását: az általános vagy emberekbe vetett bizalmat és az intézményekbe vetett bizalmat helyezte nagyító alá.

Az első mérőszám esetében a 2009-hez képesti változás nem annyira mérvadó. A rendőrséghez való viszonyulás szerint azonban érdekes eredményekkel találkozhatunk: a politikai beállítottság tükrében a kormánypárti válaszadók, illetve a vagyoni helyzet attitűd alapján a gazdagabb válaszadók jobban bíznak a szervezetben 2013-ban.⁶

A különböző társadalmi intézményekbe vetett bizalom a társadalmi szintű együttműködésről ad információt. Ha az adott intézmény iránti bizalom alacsony vagy hiányzik, az azzal a következménnyel járhat, hogy szolgáltatásait nem veszik igénybe, ezzel – miután társadalmi funkcióval rendelkező intézményekről van szó – bonyolultabbá, körülményesebbé válik a társadalom működése. A bizalom alakulását e mérőszám esetében is hasonló attitűdök szerint vizsgálták, mint az általános bizalom esetében. Az eredmények számunkra a rendőrségbe vetett bizalomra vonatkozóan érdekesek. Azt láthatjuk ugyanis, hogy 2013-ra jelentős javulás mutatkozik a szervezet esetében, azonban nem szabad elfelejteni, hogy a legutóbbi felméréshez képest jelentős társadalmi áttrendeződések zajlottak le hazánkban, mely – ahogy arra a kutatás is rámutat – hatással volt a vélemények változására.

Tehát Magyarország jelenlegi értékei pozitív irányba távolodtak a 2009-es állapotokhoz képest, azonban olyan magas fokú átpolitizálódás látható minden vizsgált szegmens tekintetében, mely nagy kockázattal járhat. Ezek az eredmények azt bizonyítják, hogy maguk az intézmények is kiszolgáltatottak a politikai ciklusoknak, ami bizonyos intézmények esetében – pl. kormány – nem bírnak jelentőséggel, de mások esetében, - és itt elsősorban a rendőrségre gondolok - komoly következményekkel járhat.⁷

És természetesen felmerül a kérdés: hogyan építsük ki a bizalmat egy alapvetően bizalmatlan társadalomban? Figyelembe kell venni, hogy „a posztoszocialista államoknak (...) meg kell küzdeniük a bizalmatlanság terhes örökségével, mely egyszerre (jelentette) a speciális bizalom által konstituált empátiás pályák megnyitását, valamint a diffúz bizalom által éltetett

⁶ Érdekes persze, hogy ez a különbség, vagyis a bizalom magasabb szintje már nem mutat ekkora eltérést a két felvételhez képest. Ez sok kérdést felvet, melyet most nincs lehetőségem tárgyalni.

⁷ Például: hosszú távú tervezés, egységes szerkezet hiánya, elöregedő állomány, magas fluktuáció, stb.

és legitimált intézmények létesítését és működtetését.”⁸ Ezen megállapítás remekül bemutatja a jelenlegi magyarországi helyzetet, és azt a környezetet, melyben a rendőrségnek helyre kell állítania bizalmi rendszerét annak érdekében, hogy munkáját hatékonyá, társadalmilag elfogadottá tegye.

2.2. A bizalom meghatározása

2.2.1. Általánosságban

A bizalom maga egy nagyon ingatag, szinte megfoghatatlan fogalom, melyre nehéz helyes, egyértelmű definíciót meghatározni. Így a bizalom konkrét definíciója helyett főbb attribútumaira helyezem a hangsúlyt.

Abban egyetérthetünk, hogy a bizalom létezése minden tartós társadalmi kapcsolat létfontosságú eleme.⁹ A bizalom irányulhat a közvetlen környezet, ismerősök, barátok felé, ismeretlenek, idegenek felé, továbbá lehet pozitív vagy negatív várakozásunk bizonyos intézmények működésével kapcsolatosan is. Ha azt mondjuk, hogy „bízunk” egy személyben vagy egy intézményben, akkor a magyar nyelvben ehhez legalább kétféle konnotáció tartozhat. Az egyik szerint „megbízunk valakiben”, mert kiszámíthatónak és irányunkban jóindulatúnak tartjuk. A bizalom szónak ez a közkeletű értelmezése áll talán a legközelebb ahhoz, amelyet a nemzetközi összehasonlítások bizalom (angolul: trust vagy confidence) alatt értenek. A másik értelmezés szerint „bízni valakiben vagy valamiben” annyit tesz, hogy számítunk rá, vagyis bízunk abban, hogy segíteni fog a bajban. Az angol nyelv ezt általában világosan más szóval fejezi ki, ami nemzetközi összevetésben problematikus lehet.¹⁰ Így tehát a fogalom meghatározásának komplikáltsága már itt is megmutatkozik.

Az alábbi felsorolás¹¹ mutathatja be a bizalmat alkotó főbb tényezőket:

- Fontos, kapcsolatokat befolyásoló tényező,¹²
- Kölcsönös egyetértés és kedvelés,¹³

⁸ Csepeli György: Szociálpszichológia. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

⁹ Czakó Ágnes: Szervezetek, szerveződés a társadalomban: Szervezetszociológiai jegyzetek, 2011, BCE Szociológia és Társadalompolitika Intézet

¹⁰ Tóth i.m., 2009.

¹¹ Lásd: http://wikiszotar.hu/wiki/magyar_ertelmezo_szotar/Bizalom (letöltve: 2013.04.10.)

¹² Minden tartós társadalmi kapcsolat létfontosságú eleme,

¹³ Az a helyzet, állapot, amikor már nem szükséges a partner tevékenységének folyamatos ellenőrzése, kialakul a másik fél teljes megértése.

- Helyeslő magatartás,¹⁴
- Hit saját elvárásainkban,¹⁵
- Magabiztosság,¹⁶ végül
- Bizalmas hang, viszony, fesztelenség, közvetlenség.

A fentiekre alapozva tehát a bizalom főbb attribútumai, melyek támpontot adnak a rendőrség bizalmi rendszerének megértéséhez, a következők:

- Elvárások
- Megbízhatóság – megjelenés, információ
- Közös célok, értékek
- Viszonosság, kölcsönösség
- Jóhiszeműség
- Hozzáértés feltételezése.

2.2.2. Rendészeti szempontból

Meg kell jegyeznem azt, hogy az, amit ma a rendőrséggel kapcsolatban bizalomnak gondolunk, csupán egyfajta automatizmus, mely a rendőrséget, mint állami intézményt eleve képes felruházni a bizalom vértjével, és e mögé próbál állni, ha valamiféle kétség merül fel a helyes működést illetően. Ugyanígy az állampolgárok is a bizalom meglétének álcája mögé rejtőznek, így az igazi állapotok akkor kerülnek elő, amikor probléma adódik.

Ezen dilemma feloldásának szándéka teszi szükségessé tárgyalni a rendőrség és bizalom kapcsolatát, az okok és okozatok összefüggéseit. Miért fontos a szervezet működéséhez tisztában lenni azzal, hogy milyen szinten áll a bizalom a rendőrök, az intézmény iránt? Fentebb már utaltam rá, hogy milyen jelentősége van egy intézmény esetében a bizalom hiányának: elfordulnak szolgáltatásaitól. Azonban a rendőrség olyan szolgáltatást nyújt,

¹⁴Egyetértéssel alapuló támogatás.

¹⁵Annak feltételezése, hogy az, akibe bizalmunkat fektetjük, nem fog csalódást okozni, és az elképzeltnek megfelelően cselekszik.

¹⁶Az a meggyőződés, miszerint képességeinkkel képesek vagyunk saját jövőnk céljainknak megfelelő alakítására, befolyásolására.

melyet – bármennyire is megerősödött a magánbiztonság piaca – más szervezet nem képes országos szinten, állandóan fenntartani, ez pedig a biztonság.

Ha a Rendészettudományi Szószedet definíciójából indulunk ki, láthatjuk, hogy a bizalom egy olyan viszonyrendszer, mely szükségszerűen negatív következmények, a bizonytalanság és a kockázat felvállalása mellett áll fenn, melynek során e viszonyrendszer szereplői valamely személy, személyek, szervezetek, az általuk végzett tevékenység és annak eredményei hitelességét valószínűsítik, elfogadják és azt a kapcsolatrendszer garanciájaként kezelik.¹⁷ Tehát a pozitív kimenetel reményében eltekintünk a negatív hatásoktól való félelemtől, és attól várjuk azok megoldását, akibe bizalmunkat helyezzük. Ez azért is van így, mert a bizalom a biztonság egyik fontos szegmense. Ennek révén máris értelmet nyer a rendőrségbe vetett bizalom vizsgálata, hiszen a szervezet feladata a biztonság¹⁸ garantálása.

Általánosan így mondható a fenti definíció tükrében, hogy azért bízunk a rendőrségben, mert garantálja a biztonság feltételeinek megteremtését és fenntartását. Noha ez egy módfelett bizonytalan állapot – tulajdonképpen problémaként is értelmezhető –, hiszen nem ismerjük azt, akivel szemben ezt az alapvető elvárást támasztjuk, mégis vállaljuk a kockázatát annak is, hogy ezt a feladatot nem megfelelően hajtja végre. (És ugyancsak felmerül a már említett automatizmus kérdése is.)

Azonban a biztonságra adott definíció már kiemeli az együttműködés fontosságát mikor úgy fogalmaz, hogy „A biztonság nem lehet állami, vagy hatósági monopólium, hanem immateriális társadalmi (össz)termék, amely érdekközéltetés útján, egyeztetett cselekvés, tudatos kooperáció útján jön létre.”¹⁹

A bizalom fogalmának tárgyalásán túl ahhoz, hogy a bizalmi rendszer lényegi elemeit és hibáit tisztán láthassuk, szükségesnek tartom bemutatni a magyar rendőrség szabályozását és szervezetét.

2.3. A modern rendőrség ismérvei és a rendészet joga

„Modern rendőrségi struktúrának azt a szervezetet (tekintjük), melynél érvényesül a jog uralma és az emberi jogok tisztelete (a rendőrség a jog hadserege), elkülönül a közbiztonsági

¹⁷ Rendészettudományi Szószedet, Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2008. 76-80.o. Lásd: <http://rendeszet.hu/rendeszeti-szoszedet>

¹⁸ A biztonság iránti igény érvényesülése az emberi szükségletek kielégítésének fontos eleme.

¹⁹ Rendészettudományi Szószedet, Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2008. 76-80.o. Lásd: <http://rendeszet.hu/rendeszeti-szoszedet>

örökös, a veszélyelhárító karhatalmi és a bűnüldözési funkció (rendészet professzionalizmusa), a legkorszerűbb tudományos-technikai feltételek adottak, alkalmazzák a szervezés- és vezetéselmélet élenjáró módszereit (rendészeti menedzsment).”²⁰

Finszter Géza Robert Reinert idézi, amikor felsorolja a korszerű rendvédelem követelményeit: magas szintű professzionalizmust magába foglaló bürokratikus szervezet, amely jól illeszkedik a közigazgatás egységes rendszerébe, a rendőri tevékenység törvényben történő szabályozottsága, az intézkedésekért való törvény előtti felelősség, a minimális erőszak stratégiája, a pártsemlegesség, a jogszabályok részrehajlás nélküli érvényesítése, a prevenció orientált rendőrségi jelenlét, a helyi lakóközösségek értékelésén alapuló és a jogérvényesítés minőségére figyelő teljesítménymérés, valamint a társadalom szociális összetételét tükröző rendőrségi személyzet.²¹

A XVII-XVIII. században megszületett modern rendőrségek a különböző módon kialakult nemzetállamok működéséből fakadóan eltérő struktúrák szerint épültek fel. A monista rendszer rendőrségei esetében egyetlen általános hatáskörű rendőrségi szervezet van - skandináv államok, Hollandia, Észak-Írország -, a duális modell szerint, mely a francia modell befolyását követi a rendőrség a csendőrséggel együtt működik - Franciaország, Olaszország -, a plurális modell a közbiztonsági és bűnügyi rendőrség mellett a csendőrség és az önkormányzati rendőrség együtteséből áll össze - pl.: Belgium.²²

Az európai jogállamiság kiépülése a XIX. század teljesítménye volt. Ez a folyamat szintén nemzeti keretek között zajlott, ennek értelmében a büntető, vétségi és a kihágási – szabálysértési – törvények megszületésével a rendészet anyagi joga is országonként épült fel. A klasszikus jogállami fejlődés a rendőrség szakmai arculatát is megváltoztatta. A közbiztonság és a bűnügy feladatai markánsan elkülönültek egymástól. A közbiztonsági rendészet a közigazgatás része lett, a bűnügyi nyomozás pedig a büntető igazságszolgáltatás előkészítésének feladatát látta el. A tömegzavargások és a bűnbandák elleni küzdelemben a rendészeti csapaterő alkalmazása váltotta fel a katonaságot.²³

Ahhoz, hogy a rendészet ellentmondásmentesen illeszkedhessen az alkotmányos struktúrába, három követelménynek kell megfelelnie. Érvényesülnie kell a joguralomnak, meg kell felelnie a hatalmi ágak megosztásának követelményének, érvényre kell juttatnia az emberi

²⁰ Finszter Géza: A bűnüldözés működési modelljei. In: Gönczöl K.–Kerecsi K.–Korinek L.–Lévay M. (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia, Complex Kiadó, Budapest, 2006. 638-639.o.

²¹ Finszter, i.m. 2006.

²² Kozáry Andrea: Nemzetközi összehasonlító szervezattan. Budapest, 2008. RTF, Kézikönyv a Rendőrtiszti Főiskola Mester szak hallgatóinak.

²³ Finszter Géza: A rendészeti szervek működésének jogi alapjai, RTF, MA jegyzet, Budapest, 2008.

jogokat, ennek értelmében a rendészeti jogkorlátozásoknak törvényeseknek, arányosoknak és szükségeseknek kell lenniük.

A rendészeti igazgatás alkotmányos alapjainak megteremtése három módon történhet. Rendészet pozitív alkotmányos szabályozása esetében részletesen meghatározzák a rendészet szervezetét és működését. A rendészeti igazgatás áttételes szabályozásakor a fókusz a közigazgatás törvényes működésének kereteit írják le, külön nem említve a rendőrséget és más rendészeti hatóságot. A rendészet negatív alkotmányos szabályozása az alapjogok katalógusaként értelmezhető, mely során a szabályok arra vonatkoznak, hogy a szervek mit nem tehetnek meg.

Magyarországon a rendszerváltás előtt nem volt jogállam. Az - azóta már hatályon kívül helyezett - 1949. évi XX. törvény 1989. évi XXXI. törvénnyel történő módosításával került a demokratikus jogállamiság meghatározó alapelvvé a közhatalom gyakorlásában. Ennek értelmében csak ott lehet alkotmányos rendészet, ahol a rendészet joga, a rendvédelmi szervek felépítése, a közöttük megvalósuló feladat- és hatáskörmegosztás, a közigazgatás rendszerében elfoglalt hely és a büntető igazságszolgáltatás előkészítésében játszott szerepe, végül az igazságszolgáltatásnak a rendészet felett gyakorolt kontrollja összhangban van az alaptörvényi követelményekkel.²⁴

A rendészeti igazgatás a szándékos és a gondatlan jogsértésekből keletkező veszélyek megelőzésére, megszakítására és elhárítására alkalmas hatósági intézkedéseket magába foglaló végrehajtó-rendelkező tevékenység. Társadalmi rendeltetése a közrend²⁵ és a közbiztonság²⁶ védelme. Nem alkalmas a keletkezett károk helyreállítására.

Rendészeti hatósági intézkedések közé tartozik a fizikai védelem és a rendészeti kényszerintézkedések csoportja. Az intézkedések biztosítják az elkövető felelősségre vonását, valamint kifejezik az állam büntető igényének érvényesítését.

A rendészeti jogviszony abban különbözik más közigazgatási hatósági jogviszonytól, hogy az egyik oldalon jogsértés lehetősége merül fel, a másik oldalon a jogsértés reparálására a hatóság rendelkezésére áll a legitim fizikai erőszak alkalmazása. Ez az aktuális és a közvetlen veszélyek elhárítására szolgál. A jogállami rendészet kialakította azokat a követelményeket,

²⁴ Finszter, i.m. 2008.

²⁵ A közjog által létesített rend a közrend. A rendőrnek ez egyfelől a védelem tárgya, amely felett őrködni kell, valamit a védelem formája, melyet neki is be kell tartania. (Finszter, 2008, 24.)

²⁶ A modern európai felfogás szerint a közbiztonság olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyének és közösségeik tevékenységéből, az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességeinek és a vállalkozói piac nyújtotta szolgálatok együtteséből alakult ki. (Finszter, 2008, 25.)

melyek alapján az alkalmazott erőszak jogszerűsége és szakszerűsége értékelhető. A legfontosabbak a szükségesség, az arányosság és a törvényesség követelménye.²⁷

A rendészet alapformáját a rendőrség adja, de ezen felül léteznek más rendvédelmi szervek is. A 2006. évi LVII. törvény még hét ilyen szervet sorol fel, az ezt módosító 2010. évi XLIII. törvény értelmében azonban rendvédelmi szervnek már csak a büntetés-végrehajtási szerv, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, polgári nemzetbiztonsági szolgálat minősül. A Vám- és pénzügyőrségből Nemzeti Adó- és Vámhivatallá lett szerv Kormányhivatalnak minősül, a határőrség 2008. január elsejével pedig beolvadt²⁸ a rendőrség szervezetébe.²⁹ A rendőrség működésére vonatkozó alapvető jogszabályok közé tartozik az 1994. évi XXXIV. törvény, mely a rendőrségről szól, meghatározza annak működési feltételeit, megadja feladatait, leírja az intézkedések során tanúsítandó magatartásokat, követelményeket, igazodási módokat. Megalkotását a jogállamiság követelményének figyelembe vétele, valamint a nemzetközi jogi kötelezettségek ratifikálása kísérte. A törvény az elmúlt majdnem húsz év folyamán számos módosításon esett át. Egyik legnagyobb változást a határőrség és a rendőrség integrációja eredményezte. Emellett megszületett a törvény kiegészítéseként is felfogható 30/2011. (IX.22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzata, mely a rendőrök hazai, illetve nemzetközi szolgálati tevékenységéhez szolgál előírásokkal. Az 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szól, tehát ebben a jogszabályban nem csak a rendőrséggel, hanem a többi rendvédelmi szervvel kapcsolatban találunk szabályozást. A módosítások érdekességének tartom, hogy a jelenleg hatályos törvényben nem szerepelnek a rendőrőrsök és a körzeti megbízotti irodák. Talán ezekre utal a kifejezetten homályos „más rendőri szerv”.³⁰

Mindezt azért volt szükséges bemutatni, mert ha nem valósul meg a jogok tisztelete és érvényesítése, ha nem alakul ki a professzionalizmus, és ha nem racionalizálódik a rendészeti vezetés, akkor a szervezetben nem fognak megbízni, a múlt hagyatékának tekintik, az állam/hatalom kiszolgálójának. Ez társadalmi elzárkózást eredményez, nem lesz meg a szükséges társadalmi együttműködés, egyúttal a szervezet irányából is várható egyfajta merevség, elzárkózás, mely a sikertelenség, kudarc kivédésére életbe lépő védelmi mechanizmusként fogható fel.

²⁷ Finszter, i.m. 2008.

²⁸ A 2118/2006. (VI. 30.) Kormányhatározat alapján, mely a rendszerváltás óta a rendőrséggel kapcsolatos legnagyobb reform volt. (Kozáry, 2008)

²⁹ Finszter, i.m. 2008.

³⁰ Az 1994. évi XXXIV. trv. 4/A. §. A KMB-re vonatkozóan találunk szabályozást: 11/1995. (VIII.30.) ORFK utasítás, azonban a rendőrőrsökre vonatkozóan nem található konkrét hivatkozás.

2.4. Magyarország rendőrsége

Rendészet alapvetően kettős természetű, mivel a rendvédelem egy időben jelent negatív közigazgatást, az erőszak monopólium birtoklását, illetve biztonsági szolgáltatást, a közbiztonság létrehozásában való együttműködést a társadalom minden kooperációra kész intézményével. Ennek értelmében két szervezeti forma különíthető el a rendészeti hagyományok alapján: angolszász³¹ és a kontinentális³² modell.³³

A magyar rendőrség a kontinentális modellt követi, amelyben a hatáskörök erős centralizációja valósul meg. Működésének fő irányai szerint reaktív (reagáló) rendőrség, széles processzuális jogosítványokkal a büntető felelősségre vonás előkészítő szakaszában. Magyarországon egyetlen egységes rendőrség működik, amelyben csak a belső munkamegosztás keretein belül különülnek el a közbiztonsági és bűnügyi ágazatok.³⁴

A jelenleg hatályos jogszabályok alapján a Belügyminisztérium³⁵ koordinálja a rendvédelmi szervek munkáját. A Kormány a rendőrséget a rendészetért felelős miniszter útján irányítja. A miniszter szabályozza, irányítja, ellenőrzi a rendőrséget törvényességi és hatékonysági szempontokat figyelembe véve.³⁶ Ezen felül működik az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottsága, mely hozzájárul a törvényalkotási munkához és a társadalmi kontroll érvényesítéséhez.³⁷

A rendőrségi törvény 4. §-a kimondja: „A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv.”³⁸ A törvény a szervezetet három részre tagolja: általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, belső bűnmegelőzési és büntető feladatokat ellátó szerv, valamint a terrorizmust elhárító szerv.³⁹

³¹ Az angolszász modell jellemzője írott alkotmány hiánya – ez pótolható történeti alkotmánnyal, mint Anglia és Wales is példázza -, decentralizált közigazgatás – vagyis a központi állami bürokrácia csekély súlya, a közigazgatási hatósági jogkörök az önkormányzatokból vezethetők le, a büntető igazságszolgáltatás a vádely alapján működik. Az ilyen szervezetek a helyi közösségek önvédelmi formációinak professzionális továbbfejlesztése.

³² A kontinentális modell esetében léteznek írott alaptörvények, melyekből a rendészeti hatósági felhatalmazást merítik, központosított civil államigazgatás, nyomozási elv érvényesül. Érzékelhetőek katonai jegyek, mivel a szervezet abból vált ki.

³³ Finszter, i.m. 2006.

³⁴ Finszter, i.m., 2008.

³⁵ Lásd: Melléklet/1. számú ábra.

³⁶ Lásd: 1994. évi XXXIV. törvény 4-5. §-a alapján.

³⁷ Lásd: http://www.parlament.hu/pairhelp/ogy_magyar.htm#_Toc261954551

³⁸ Lásd: 1994. évi XXXIV. törvény.

³⁹ Ez a felosztás a törvény eredeti verziójában nem szerepel. Talán mondhatjuk azt, hogy ez a modern rendészeti elvek szerinti hatalom/munkamegosztás irányába mutat.

A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv működéséről a törvény 7. §-a rendelkezik, eszerint a vonatkozó jogszabályok alapján ellátja a hivatásos állományba jelentkezők, valamint a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak kifogástalan életvitel ellenőrzését, illetve az úgynevezett védett állomány megbízhatósági vizsgálatát. Nyomozóhatósági jogkört nem gyakorol. A gyakorlatban ezt a funkciót a Nemzeti Védelmi Szolgálat⁴⁰ látja el.

A terrorizmust elhárító szerv működéséről és feladatáról a rendőrségi törvény 7/E. §-a rendelkezik. Ennek értelmében a szervezet nem rendelkezik nyomozóhatósági jogkörrel, elsődleges feladata a Büntető törvénykönyvben meghatározott terrorcselekmények, valamint az azokkal összefüggésben elkövetett más bűncselekmények megelőzése, felderítése, megszakítása, az elkövetők elfogása. Emellett végzi egyes veszélyes személyek elfogását, ellátja a kiemelten védett vezetőkkel kapcsolatban felmerülő személyvédelmi feladatokat, közreműködik a Magyarországon kívül bajba jutott állampolgárok mentésében, objektumvédelmi feladatokat lát el. A gyakorlatban a terrorizmust elhárító szerv a Terrorelhárítási Központ.⁴¹

A Rendőrségi törvény 4/A. § szerint az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szerve, megyei (és fővárosi) rendőr-főkapitányságokra, rendőrkapitányságokra és kirendeltségekre tagozódik. Egyes feladatok ellátására törvény vagy kormányrendelet más rendőri szervet is létrehozhat.⁴²

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szerve az Országos rendőr-főkapitányság, amely a rendészetért felelős miniszter által vezetett Belügyminisztérium költségvetési fejezetéhez tartozó önálló jogi személy, a gazdálkodás megszervezésének módjára tekintettel önállóan gazdálkodó, az előirányzatok feletti rendelkezési jogosultság szempontjából teljes jogkörrel rendelkező, középírányító

⁴⁰ A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat (RSZVSZ) jogutódjaként 2011. január 01-én alakult meg. hitvallásukként idézem a következő sorokat: „Az NVSZ működése során azt kívánjuk elérni, hogy a védett szervek állományában csak olyan hivatásos állományú személyek, közszolgálati dolgozók maradhassanak, akik eldöntötték hova tartoznak. A hivatásos szolgálatot, vagy a közszolgálati tevékenységet vállalók álljanak ki a rá számító emberek, a vele együtt dolgozó kollégáik mellett, a hivatásukért, a becsületükért, és munkájuk elismertségének megvalósításáért. Aki a „másik oldalt” választja, nézzen szembe az igazságszolgáltatással, a kiszabható büntetésekkel, és tetteinek következményeivel.” Lásd: <http://nvsz.hu/hu>

⁴¹ „A Terrorelhárítási Központ országos illetékességű, a belügyminiszter közvetlen irányítása alatt működő önálló szervezet, mely önálló költségvetéssel rendelkezik, vezetőjét a miniszterelnök nevezi ki. A TEK megalapításával központosításra és átvételre kerülnek a korábban a polgári titkosszolgálatoknál és rendvédelmi szerveknél végzett terrorelhárítási feladatok, valamint nemzeti szinten kizárólagos jogkörrel látja el a terrorizmus elleni küzdelem koordinációját, elemzését, értékelését.” Lásd: <http://tek.gov.hu/>

⁴² Lásd: Melléklet/2. számú ábra.

költségvetési szerv.⁴³ Országos hatáskörrel és illetékességgel bír, elkülönült, szakmai funkcionális szervezeti elemekre tagozódik.⁴⁴ Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervet az országos rendőrfőkapitány irányítja.⁴⁵

Az ORFK közvetlen alárendeltségében helyezkednek el az önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok. Ezek szervezetében önálló feladatkörrel működnek a rendőrség helyi szervei, a rendőrkapitányságok és a határrendészeti kirendeltségek.⁴⁶ Az ország területén a fővárosi rendőr-főkapitányságot leszámítva 19 megyei főkapitányság működik, ezek alá 154 rendőrkapitányság és 21 határrendészeti kirendeltség tartozik.⁴⁷ A rendőrőrsök, illetve a Körzeti megbízotti irodák, melyek a rendőr-főkapitányságok és a rendőrkapitányságok alá tartoznak. Önálló feladat- és hatáskörrel nem rendelkeznek.⁴⁸ „A rendőrség feladatainak ellátását szolgálati ágakra, szolgálatokra és szakszolgálatokra lebontva kell megszervezni.”⁴⁹

A rendőrség szerveiről és a rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről a 329/2007. (XII. 13.) Kormányrendelet, a rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról a 67/2007. (XII. 28.) IRM rendelet szól.⁵⁰

A rendőrség létszámára vonatkozóan nem állnak rendelkezésre pontos, naprakész adatok.⁵¹ Egy 2013 februárjában megjelent cikk szerint, mely a dolgozat készítésekor a legfrissebb forrásnak tekinthető a rendőrség létszáma 2012-ben 34.586 fő rendőr, 336 fő kormánytisztviselő, 9.338 fő közalkalmazott, 950 fő rendelkezési állományban lévő és 1297 fő pedig más szervnél – Nemzeti Védelmi Szolgálat, Terrorelhárítási Központ és Belügyminisztérium – dolgozott.⁵²

⁴³ 4/2008. (OT 4.) ORFK utasítás, lásd: http://www.police.hu/data/cms536270/4_2008_orfk_ut.pdf

⁴⁴ Lásd: <http://www.police.hu/eu/magyarrendorseg/szervabra>

⁴⁵ 1994. évi XXXIV. törvény 6. §-a. Jelenleg e tisztség betöltője Papp Károly r. vezérőrnagy 2013 februárjától.

⁴⁶ Lásd: <http://www.police.hu/eu/magyarrendorseg/szervabra>

⁴⁷ Lásd: http://www.police.hu/data/cms1050714/Rendorseg_felepitesi_2013.02.pdf

⁴⁸ Lásd: <http://www.police.hu/eu/magyarrendorseg/szervabra>

⁴⁹ 30/2011. (IX.22.) BM rendelet 3. § alapján

⁵⁰ Lásd: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0700329.KOR és http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0700067.IRM

⁵¹ A dolgozat mellékletében található 1. számú táblázat a rendőrségen foglalkoztatottak létszámát mutatná be. Azonban az adatok – amennyiben elérhetőek voltak – a 2012-es év harmadik negyedévére vonatkoznak, ennél frissebb statisztika nem található a rendőrség honlapján.

⁵² Csikász Brigitta: A BM és az ORFK sem tudja, hány rendőr van Magyarországon, 2013, hvg.hu. Lásd: http://hvg.hu/itthon/20130213_rendorseg_letszam_ORFK_Pinter (letöltve: 2013-04-20)

4. A bizalom, mint krimináltaktika

A továbbiakban a vizsgálódás elméleti alapjául szolgáló tudományterületeket ismertetem: a kriminológiát és a kriminalisztikát. Majd bemutatom a rendészetre vonatkozó kutatások történetét, ezzel is hangsúlyozva a bizalom kutatásának aktualitását.

4.1. A kriminológia

Le kell szögezni, a kriminológiának nem létezik egységes, uralkodó fogalma. Az alábbi definíció is az etiológiai paradigmára épít, neves nemzetközi és hazai kriminológusok által felvonultatott elméletekre⁵³ alapoz. Így a „kriminológia autonóm, alapvetően tapasztalati társadalomtudomány, amely interdiszciplináris tudásanyagát a bűnözésről, a bűnelkövetőkről, az áldozatokról, a bűnözés kontrollintézményeiről multidiszciplináris kutatásokkal gyűjti.”⁵⁴ Mint látható ez egy elég tág meghatározása a tudománynak, azonban összegzi, bemutatja a kriminológia komplexitását.

A bűnözésre, bűncselekményekre adott társadalmi reakció a bűnözéskontroll intézményei által valósul meg: bűnmegelőzéssel, az igazságszolgáltatáson kívüli közösségi és társadalmi programokkal, beavatkozási módokkal, valamint a bűncselekményre reagáló bűnüldöző, büntető igazságszolgáltatással. A kriminológia kutatás részterületei közé tartozik a bűnözéskontroll, a bűnözésre adott állami és közösségi reakciók, az intézménykutatások, a bűnmegelőzés vagy profilaxis, utóbbi a tanulságok levonása által születik.⁵⁵ „A kriminológia egészen a legutóbbi időkig a bűncselekményt, mint emberi magatartást és a bűnözést, mint társadalmi tömegjelenséget tekintette megismerhetőnek a maga sajátos módszereivel. Csak viszonylag lassan terjesztette ki hatáskörét a bűnözést kontrolláló szervezetekre, a bűnüldözésre, és az igazságszolgáltatásra.”⁵⁶

⁵³ E. H. Sutherland, G. Kaiser, T. Peters, Szabó András és Szabó Dénes

⁵⁴ Korinek László – Lévy Miklós: A kriminológia fogalma, feladata, kutatási területei; helye és szerepe a bűnügyi tudományokban és a társadalomban. In: Gönczöl K.–Kerecsi K.–Korinek L.–Lévy M. (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia, Complex Kiadó, Budapest, 2006. Pp. 25-45.

⁵⁵ Korinek-Lévy, i.m. 2006.

⁵⁶ Finszter, i.m. 2006.

4.2. A kriminalisztika

A kriminalisztika a társadalomtudományok rendszerében helyet foglaló bűnügyi munka tudománya. A bűncselekmények megelőzése, felderítése és bizonyítása, vagyis az igazság megállapítása érdekében dolgoz ki tudományosan megalapozott módszereket. Magába foglalja a krimináltaktikát, a krimináltechnikát és a kriminálmetodikát.

A *krimináltaktika* azoknak a tudományos tételeknek és az ezekre épülő ajánlásoknak a rendszere, amelyek meghatározzák a bűncselekmények megelőzésének, felderítésének, a felderítéshez és a bizonyításhoz szükséges nyomozási cselekmények végrehajtásának a módját.

A *kriminálstratégia* olyan tudományos módszertan amely a bűnözés elleni küzdelem hosszú távú programjának megalkotásához ajánlásokat tesz. Más megközelítésben maga a program, amely a bűnügyi statisztika adataira, a bűnözés mennyiségi és minőségi alakulására, a bűnözés területi megoszlására, a bűnüldöző és igazságszolgáltatási szervezet kapacitására, valamint a bűnözés prognózisára építve kijelöli a bűnüldözés és az igazságszolgáltatás előtt álló főbb célokat, meghatározza az azok eléréséhez szükséges személyi, tárgyi, műszaki-technikai, jogi és nemzetközi együttműködési feltételeket, továbbá terveket dolgoz ki ezeknek a feltételeknek a megvalósítására.

Mivel a nyomozás eredményességét nem csupán anyagi- és eljárásjogi szabályok befolyásolják, érdemes sorra venni további objektív és szubjektív tényezőket is, mint

- az eljáró hatóságot/szervet terhelő büntető- és egyéb ügyek *mennyisége és minősége*,
- a szakirányítás színvonala, az annak keretében megfogalmazott elvárások,
- az ügy előadójának és közvetlen vezetőinek a *felkészültsége*,
- az *információáramlás* szervezettsége, gyorsasága és színvonala,
- a szervek közötti együttműködés *tényleges tartalma*,
- az *anyagi-technikai ellátottság*,
- a nyomozáshoz kapcsolódó *ügyészi és bírói* tevékenység,
- a *lakosság, a társadalmi erők, a társszervek* bevonásának lehetőségei stb.

Emellett a nyomozásban óhatatlanul megjelennek a bűnüldöző szervekkel szemben támasztott követelmények, a – néha ellentmondásos – *társadalmi elvárások* is.”⁵⁷

A fentiekből talán már érthető, hogy miért jutottam arra az elhatározásra, hogy a bizalmi rendszer krimináltaktikai eszközként használható az eredményesség és hatékonyság fokozására, a rendészeti szervezetekkel és az állampolgárokkal való együttműködés biztos alapokra helyezésére. Vizsgáljuk tehát meg a rendőrség bizalmi rendszerének legfontosabb jellemzőit, mellyel dolgozni akarunk.

4.3. Rendészeti kutatások története

A rendőrségre vonatkozóan kezdetben kevés kutatás készült. Ennek legfőbb oka a szervezetre jellemző erős távolságtartás, mely kizárta az érdeklődő kutatókat. Indokként a munka titkos jellege említhető, annak ténye, hogy a szervezet nem bírta a kritikát, a legitim erőszakkal egyfajta sérthetlenségi mítoszt épített fel maga köré, nagy dilemmát jelentett számára a változás és állandóság ellentmondása.⁵⁸ Ebből is adódik az, hogy a rendőrséggel kapcsolatos első vizsgálatokat olyan kutatók végezték, akik korábban maguk is rendőrként dolgoztak.

Az 1960-as években a bűnözés emelkedésével megszülettek a szervezetet érintő erőteljesebb kritikák, először az Egyesült Államokban. A kutatási terület kialakulásában közrejátszott, hogy maguk a rendőrök is szerettek volna változtatni saját helyzetükön. A XX. század utolsó harmadában a középpontba a rendőri munka került, a professzionalitást és a rendőri gyakorlatot kezdték el vizsgálni. Ilyen kutatók voltak többek között A. Vollmer és W. Westley.⁵⁹ Emellett megkezdődtek a hagyományos rendészeti modellek alternatíváinak kidolgozása is. A legfontosabbakat említve: a zéró tolerancia elméletét G. L. Kelling és J. Q. Wilson fejlesztette ki, a R. Peel-féle angolszász modell kritikájaként megszülető 'community policing' – közösségi rendészet – koncepciója a kanadai kriminológusok, A. Normandeau, M. Cusson és J. Brodeur nevéhez köthető, valamint a probléma-orientált rendészet gondolata H.

⁵⁷ Finszter Géza: *A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében*. Budapest, 2005 – 2007 (A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében c. kutatási program összefoglalása)

⁵⁸ Kozáry, i.m. 2008.

⁵⁹ Kozáry, i.m. 2008.

Goldsteintől származik.⁶⁰ Ennek eredményeként a rendészet már nem csupán felhasználója, de tárgya is lett a kutatásoknak.⁶¹

Magyarországon 1900 környékén a rendőrséget kutató, főként jogász végzettségű kriminológusok még meg voltak arról győződve, hogy a rendőrséget elsősorban alkotmányossági és közigazgatási ismeretek birtokában lehet vizsgálni.⁶² Azonban az elméletek kimunkálása még nem mutatott túl a jogtudományokon. Nem is véletlen, hogy a rendészet elméletének első megalkotói közjogászok voltak, hazai reprezentánsai közül Concha Győzöt (1901), Kmety Károlyt (1905, 1907), Magyary Zoltánt (1930'), és Szamel Lajost (1980') említjük.⁶³

A rendszerváltás környékén, majd azt követően a bűnözés drámaian megnőtt, a technika fejlődésének és terjedésének köszönhetően pedig újabb és újabb elkövetési formákkal kellett szembenéznie a rendvédelmi és igazságszolgáltatási szerveknek. Ennek következtében az 1990-es években Magyarországon is megkezdődtek az állami intézmények működését és feladatait vizsgáló kutatások.

Szikinger István főként alkotmányjogi szempontból elemezte a rendőrség működését. A büntetőeljárás reformok a rendészet büntető igazságszolgáltatásban betöltött helyének tanulmányozására sarkallta a kutatókat. A terület feltárásához hozzájárult többek között Bárd Károly, Bócz Endre, Hack Péter, Király Tibor és Nyíri Sándor. Déry Pál és Kertész Imre az új bűnözési formákkal foglalkozott, Korinek László látencia-kutatásokat végzett, Katona Géza a kriminalisztika területének megalapozását adta. Dános Valér a szervezett bűnözésről írt tanulmányt, Lévay Miklós a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatban végzett kutatásokat, Gönczöl Katalin és Kerecsi Klára kriminálpolitikai alapfeltevéseket fogalmazott meg, Szabó András a bűnözés földrajzi koncepcióját dolgozta ki, Mezey Barna a rendészet jogtörténeti megközelítését követte, valamint Vavró István kriminálstatistikai elemzéseket készített.⁶⁴ A fentiekből látszik, hogy a kutatók elsősorban a szervezettel, a rendőrség feladataival foglalkoztak. De természetesen nálunk is megtalálhatóak a rendőrség szociológiai vizsgálatának igényei, erre Tauber István és Krémer Ferenc kutatásai szolgáltak válaszul.

⁶⁰ Kozáry, i.m. 2008. és Finszter, i.m. 2008.

⁶¹ Szabó Imre: A rendészettudomány múltja, jelen és jövője. 2011. Lásd: http://www.bm-tt.hu/cuccok/letolt/rendtudtar/RendeszettudomanyMagyarorszagon_v5_szabo.pdf (letöltve: 2013-04-05)

⁶² Finszter Géza: A rendészet elmélete. In: Kriminológiai Közlemények 61. szám, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2004. Pp. 52-78.

⁶³ Szabó, i.m. 2011.

⁶⁴ Finszter, i.m. 2004.

Tehát látható, hogy a kriminológia tudományának fejlődése során létrejött az igény a rendészet tudományának kialakítására annak érdekében, hogy a rendvédelmi szervek működésének kontrolljához megteremtsék a tudományosságon nyugvó alapokat. Ahogy Finszter Géza is kifejti: „A kriminológia a rendészeti igazgatás egészét szeretné a maga módszereivel megismerni, minthogy azt olyan intézménynek feltételezi, ami nem csupán a bűneset feltárásában nélkülözhetetlen, hanem felhasználható a terápiához, a társadalomnak a bűnözésről való megóvásához, a bűnmegelőzési célok megvalósításához.”⁶⁵ Létrejött a kontroll-kriminológia, mely vélemény szerint – szemben az oksági kriminológiával - a leginkább alkalmazható, ha a rendőrség működését akarjuk megvizsgálni kritikai szempontok szerint, hiszen képes lehet a területet érintő elméleti szükségletek kielégítésére.⁶⁶

5. A rendőrség bizalmi rendszere

Mindenekelőtt úgy gondolom, hogy ahhoz, hogy megállapíthassam a bizalom és a rendőrség kapcsolódási pontjait, számba kell vennem annak lehetőségét, hogy mit okozhat az, ha az említett állapot nincsen meg. Teszem ezt azért, mert egy ilyen negatív állapot felvázolása szemléletesebbé teszi a bizalom későbbi, egyelőre utópikus dimenzionálását.

Legfontosabb problémaként a jogszerűség és szakszerűség megkérdőjelezését határozom meg. Ennek folyamányaként, illetve a felelősségre vonás hiányának kiélesedéseként az a kép alakul ki az állampolgároknál, hogy nincsen értelme a szervezettel szemben panasszal, kritikával élniük, mert a rendőrség sérthetetlen. Így nem fognak segíteni, nem is lesznek érdekeltek abban, hogy hatékonyabbá, racionálisabbá tegyék azt. Csökkenni fog a bejelentési hajlandóság, összességében nem fognak vele együttműködni, ami pedig a modern rendészeti működés alapjaként fogadható el. Másrészt, ha maguk a rendőrök bizalmatlanok a társadalommal, ráadásul a munkaadó szervezettel szemben is, az kihatással lesz munkavégzésükre, az állampolgárokkal való viszonyuk nehézkessé, fenyegetővé válik, a munkahelyükön kialakuló frusztrációkat a civileken vezetik le. A polgárok ezt félreértik, az agresszióra agresszióval válaszolnak, a rendőr nem kap megbecsülést, elismerést attól, akiért

⁶⁵ Finszter, i.m. 2006. 635.o.

⁶⁶ Finszter, i.m. 2004.

az életét kell áldoznia.⁶⁷ A hálátlanság érzése tovább erősíti elhatárolódási vágyát a társadalomtól, és az ördögi kör újraindul.

Ezzel szemben a bizalom megléte esetén a következő eredmények várhatóak:

- Kialakul a szubjektív biztonságérzet,
- Csökken a bűnözéstől való félelem,
- Nem lesz karakteresen érezhető az, hogy az állami beavatkozás korlátozza a magánéletet,⁶⁸
- Nem lesznek legitimációs problémák,⁶⁹
- Bűnözéskontroll a társadalommal együttműködve, kölcsönös viszonyon fog alapulni,⁷⁰
- Nyitottságot teremt mindkét fél részéről,⁷¹
- Végső soron emelkedő színvonalat, eredményességet, hatékonyságot fog teremteni a törvényesség, jogszerűség biztosításával.

Megállapíthatóak tehát azok a területek, ahol a bizalom formálódik, meghatározhatóak a rendőrség bizalmi rendszerének egyes elemei. Ezek célorientált vizsgálatával – nevezetesen a modern és demokratikus rendőrség kiépítésének elhatározásával - lehetséges orvosolni a felmerülő problémákat.

Ezek az elemek: az interakciók minősége, a társadalmi és hivatásos szerepfelfogás, a kontroll intézményei, a média torzító vagy előremutató szerepe, a tájékoztatás minősége, a szervezeten belül felmerülő anomáliák, a jogi meghatározottság/meghatározatlanság, az állománykezelés, a szelekció és az oktatás. Ezek szisztematikus vizsgálatával a bizalmi rendszer stabilitása elérhetővé válik.

A bizalmi rendszer vizsgálatokor két faktort kell figyelembe venni. Elsőként a kapcsolati, majd az intézményi tényezőket. A kapcsolati faktorok az interakciókból érthetőek meg. Ezek minőségét pedig meghatározzák az intézményi faktorok. A kettő szorosan összefügg egymással, az egyik feltételezi a másikat. Ha a rendőrség szervezetén belül problémákat

⁶⁷ A 'kell' használatát azért engedtem meg magamnak, mert úgy gondolom, hogy a rendőrök munkájukhoz való viszonyát degradálja az, hogy törvény mondja ki azt, hogy köteles életét is feláldoznia a védelem érdekében. Számomra ez az erős hivatástudat kialakulásának gátját jelenti. Lásd: 1994. évi XXXIV. trv. 11. § (1) bekezdése.

⁶⁸ Nem korlátozásként, hanem a szabadság érvényesüléséhez, kiteljesedéséhez szükséges feltételek biztosításaként jelenik meg.

⁶⁹ Nem lesz kényszer annak bizonyítása, hogy a rendőrség létezése és működése fontos szerepet játszik a társadalom és állam működésében.

⁷⁰ Növekszik a feljelentési/bejelentési hajlandóság.

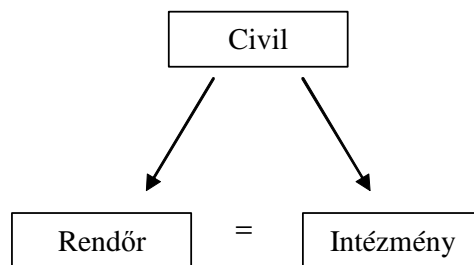
⁷¹ Az állampolgár beengedi a rendőrt az életébe, megosztja vele problémáit, a rendőrség pedig azt úgy kompenzálja, hogy tevékenységéről, amennyire az lehetséges, hiteles, pontos, naprakész információkat szolgáltat.

találunk, a strukturális elemek mellett figyelemmel kell lenni a hivatások közötti kapcsolatokra is, mely hatással van az állampolgárokkal való viszonyra is.

Így három dimenzió állapítható meg. Az első az intézményi, mely a rendőrségre, mint társadalmi intézményre utal. A második a civil dimenzió, amely azokat az állampolgárokat, és nem feltétlenül csak magyar állampolgárokat jelenti, akikkel az interakció létrejön. A harmadik pedig a „rendőr”, mint egyén, az intézményen belül, aki gyakorlatilag közvetítő szerepet tölt be a két dimenzió között.

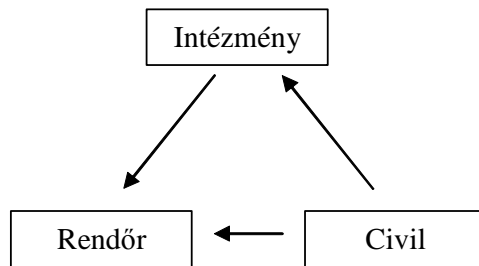
A három dimenzió szoros kölcsönhatásban van egymással, mely pár statikus ábrával jól bemutatható:

1. ábra – civilek viszonya a rendőrökhöz és a Rendőrséghez

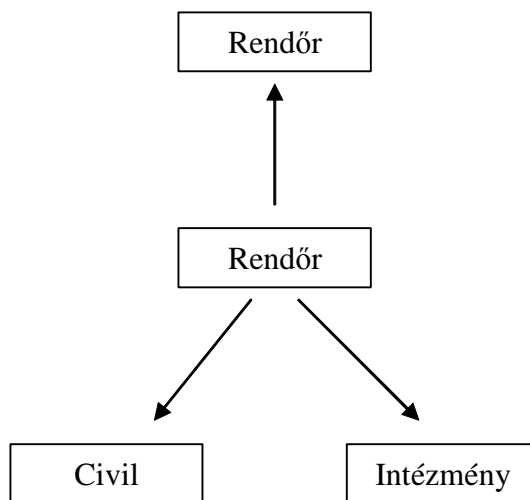
Az ábrán azt próbáltam meg ábrázolni, hogyan gondolkodik az átlag állampolgár a rendőrségről. Noha empirikus kutatással még nem volt lehetőségem a teóriát alátámasztani, úgy gondolom, hogy a lakosság alapvetően a rendőrt az intézményével, az intézményt a rendőrrel azonosítja. Ahogyan arra a későbbiekben utalni fogok, a rendőrség szervezete nehezen megismerhető zártsága, az információ korlátozottsága miatt. Ennek eredménye lehet az, hogy a két szereplőt egyként kezelik, az egyik hibájáért a másikat is felelőssé teszik. Emellett az állampolgárok hajlamosak úgy gondolni a rendvédelmi feladatokban saját szerepükről, mint akinek nincs teendője, elvárásokat támaszt, de nem nyújt segítséget, nem szívesen kooperál.

2. ábra – intézmény viszonya az állampolgárokhoz és a rendőreihez

A rendőrség intézményének vizsgálatakor látnunk kell azt, hogy mivel állami intézményről van szó, helyzete elég komplikált. Hiszen neki kell a leginkább megfelelnie az elvárásoknak, melyet maga az állam, ezáltal az állampolgárok állítanak fel, sokszor az irrealitást súrolva. Ez a folyamatos nyomás, a folyamatos kényszer a megfelelésre azt eredményezi, hogy saját állományát kényszeríti olyan helyzetbe, melyet képtelen teljesíteni, tartani. Azonban mivel konkrét, fizikai kapcsolatba az egyénnel kerül, az intézmény iránt érzett ellenszenvét a rendőrön vezeti le, mely rányomja pecsétjét a vele való interakció milyenségére.

3. ábra – a rendőr viszonya az állampolgárokhoz, az intézményhez és a kollégáihoz

Az ábra azt kívánja bemutatni, hogy a rendőrnek kihez kell igazodnia munkavégzése, sőt életvitele során. Az eddigieken látható volt, hogy a rendőrség intézménye és az állampolgárok is különböző elvárásokat fogalmazznak meg a rendőrrel szemben. Ehhez, ebben az esetben, csatlakozik a kollégával való interakció is, melyet azért tartottam fontosnak kihangsúlyozni, mert érdekes kérdést vet fel az, ha a rendőr képtelen saját kollégájában is megbízni, vele együttműködni, hogyan hat ez ki a munkavégzésére? Tulajdonképpen elmondható, hogy a rendőrnek polihisztornak kell lennie, ha minden irányba kiváló kapcsolatot akar kialakítani és fenntartani.

Összességében tehát megállapíthatóak azok az útvonalak, melyeken a bizalmi rendszer formálódik. A következőkben néhány nagyobb problémát emel ki, mely hatással van a bizalom alakulására.

6. A negatív énkép – ahonnan el lehet, és el kell indulni

Elsődlegesen szükséges megnézni azt, hogy milyen környezetben dolgoznak rendőreink. A hivatásokkal kezdeményezett több beszélgetés során is világossá vált számomra, hogy a szervezet struktúrájával, működési szabályokkal, illetékességi és hatásköri ismeretekkel nem igazán vannak tisztában. Ennek oka minden bizonnyal a szervezetet érintő sok, nem egymásra épülő módosítás, mely nem teljes mértékben érinti azt, hanem csak részterületeit, némelyiket akár többször is.⁷² Ez a hosszú távú elképzelések hiányának köszönhető, mely újabb bizonytalanságot szül. Ezáltal nem csak a szervezet, de az egyes rendőrök előtt sincs perspektíva.

Az egyetlen tiszta és biztos pont a munkavégzéshez a szolgálati szabályzatban részletesen taglalt viselkedési protokoll, mely könnyen és szükségszerűen elsajátítható és elsajátítandó. Azonban ez a túlformalizáltság sokszor alapot nyújt a dolgozók egymás közti bizalmatlanságának. A szolgálati út az egyes szervek közötti hivatalos kapcsolatfelvétel egyetlen módja. Ez lelassítja az együttműködést, és személytelenné teszi azt.

Emellett a túl sok katonai jegyet mutató működési mód révén lehetőség nyílik az alkalmazottak közötti különbségtételre, megakadályozza az együttműködést, a parancsrendszer miatt nincs pozitív visszajelzés a munkavégzésről. Erre csak akkor kerül sor, ha hiba történik, és fegyelmi eljárás indul, a jó teljesítmény elvárás, nem érdemel dicséretet. Azonban ezt nem nevezhetjük a teljesítmény előremutató értékelésének. Emiatt a vezetőket képtelenség bírálattal illetni, a kritika sokszor formális, de még inkább informális szankciókat von maga után.⁷³

Habár tulajdonképpen nem is nagyon van lehetőség a felettes utasításainak megkérdőjelezésére. Ezt bizonyítja a rendőrségi törvény 12. §-nak első és második bekezdése: „A rendőr a feladata teljesítése során köteles végrehajtani a szolgálati előljáró utasításait. Meg kell tagadnia az utasítás végrehajtását, ha azzal bűncselekményt követne el. A rendőr a

⁷² Dr. Salgó László: A magyar rendőrség jelene, jövője, kilátásai. In: Kriminológiai Közlemények 61. szám, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2004. Pp. 41-51.

⁷³ Krémer F. – Molnár K. – Szakács G. – Valcsicsák I.: A rendészeti foglalkozási kultúra átalakulása – stratégiai koncepció. In: Tanulmányok a rendészeti stratégiáról, Rendészeti Szemle különszám, 2010. Pp. 269-306.

szolgálati előljáró jogszabálysértő utasításának teljesítését (...) nem tagadhatja meg, de az utasítás jogszabálysértő jellegére, ha az számára felismerhető, haladéktalanul köteles az előljáró figyelmét felhívni. Ha az előljáró az utasítást fenntartja, azt az utasított kérelmére köteles írásba foglalva kiadni. Az írásba foglalás megtagadása vagy elmaradása az utasítást adó közvetlen felettesénél bejelenthető, e jog gyakorlásának azonban az utasítás teljesítésére nincs halasztó hatálya.”⁷⁴

A döntések a felsőbb szintereken valósulnak meg, azokat onnan is várják, ami a rendőri önállóság csíráit folytja el. Ezt a procedúrát nyilván érthetnék a közrendőrrel szembeni biztonsági intézkedés, védelem elemeként is, azonban ez nem érvényesülhet, mivel sokszor a felelősséget nem a döntéshozó, hanem a végrehajtó kell, hogy állja.

Ennél fogva kialakul a hierarchián belüli bizalmatlanság, mely nemcsak vertikális, hanem horizontális szinten is érvényesül. Ez az információáramlás hiányosságaiiban is nyomon követhető, a szolgálati út túlzott szabályozottságának kikerülésére inkább informális hálókon történik az információ cseréje, mely szintén a bizalom kialakulásának gátjává válik.⁷⁵

„... az a szervezet, amelyik hierarchikus rendje következményeként szinte minden tagját szolgálai szerepre kárhoztatja, azt kockáztatja, hogy a külső kapcsolataiban minden együttműködési készségét elveszíti és úgyszólván egész környezetére, mint ellenségre tekint. A szervezethez tartozó így adhatja tovább a környezetnek mindazt a megaláztatást és sérelmet, amelyet a szervezeten belül elviselni kényszerült.”⁷⁶ Ez a megállapítás szemléletesen mutat rá a struktúra rendezetlenségéből fakadó problémákra.

Szintén ide sorolhatóak a nehézkes gazdasági körülmények, melyek nem segítik az eredményes munkát, hiszen problémát jelent az, hogy a működést segítő forrásokat előteremtsék, a legtöbb területi szerv újra és újra adóssággal küzd. Az emberi erőforrások szűkösek. A helyi területi szervek egy része olyan épületben van elhelyezve, melyet nem e célra építettek, ennek következtében korszerűtlen, és egyáltalán nem praktikus.⁷⁷

A munkaerő rossz helyzetét az ombudsman is vizsgálta.⁷⁸ Eredményeiben a fenti felvetéseim is alátámasztásra kerülnek. A következőkre jutott. A rendőrséget leginkább jellemző tulajdonságok a következők: kizsákmányolás, túlterheltség, nincs figyelemmel a személyes szükségleteikre, nincs rendőregylet, társas szinterek, nincsenek ápolható hagyományok,

⁷⁴ Lásd: 1994. évi XXXIV. tv.

⁷⁵ Krémer-Molnár-Szakács-Valcsicsák, i.m. 2010.

⁷⁶ Finszter, i.m. 2006. 648.o.

⁷⁷ Salgó, i.m. 2004.

⁷⁸ Ombudsmani jelentés a hivatásos állományú tagok emberi jogi helyzetéről: OBH 5007/1997.

szokások, nincs kontroll, a működést segítő szupervízió, a bűnt morális defektusnak tartja, ez látszik intézkedései során, a statisztika nem ad valós képet a rendőrség működéséről.⁷⁹

Nem elhanyagolható az sem, hogy a rendőrök nem kaptak világos iránymutatást a rendszerváltástól. Csupán rendőrség intézményrendszeren belüli helyének és társadalmi szerepének negatív definiálása történt meg, tehát csak annyit mondtak, hogy nem olyan, mint korábban. Ennek következtében csak homályos benyomásuk van arról, hogy minek szabadna lenniük, de azt nem tudják, hogy a demokráciában kik is ők valójában.⁸⁰ Emiatt a rendőrségnek szükséges volt kialakítania egyfajta védelmi mechanizmust, mely a mindenk feletti professzionalitásba vetett hittel és a bíráló társadalomtól való minél teljesebb elzárkózással írható le.

A zárt rendszerek teljesítménye ennél fogva csak önmagukkal mérhető, esetükben a nyitottság egyenesen a társadalmi küldetésük rovására mehet. Ez sokszor azzal jár, hogy a környezettől való elhatárolódás a rituálék és a beavatási módszerek egész arzenálját alakítják ki, és a tagok folyamatosan megkülönböztetik magukat a rendszerhez nem tartozóktól. Ilyen lehet az egyenruha és más megkülönböztető jegyek.⁸¹

A fizikai megnyilvánulások mellett meghatározhatóak a jelenlegi kultúra mentális értékei is. A rendőrök úgy érzik, hogy a veszély a civilek felől érkezik, mivel mindenki, aki a rendőrt fenyegetheti, megtagadhatja hatalmát, megkérdőjelezheti pozícióját kívülállónak számít.⁸² Ennek megjelenési formái: a múltból kapott formákhoz való ragaszkodás, a hagyományok az alá-fölrendeltségi viszonyok tisztelete, a közös veszélyvállaláshoz nélkülözhetetlen bajtársiasság és becsület, maga a veszélyvállalás, a világ feketén-fehéren való látása, a szélsőséges magatartások megvetése, az átlag követése.

E kultúra annak ellenére, hogy elmaradottnak számít⁸³, mégis erős kötődést vált ki. Olyannyira, hogy a szervezet tagjaitól megkívánja az egyéniségük teljes feladását, személyiségüket a szervezeti cél oltárán áldozzák fel.⁸⁴

⁷⁹ Németh Zsolt: Bizalomhiány a magyar rendőrségnél – okok és következmények. 2007. Előadás a Magyar Helsinki Bizottság által szervezett 'Panaszmechanizmusok a rendőri eljárásokkal kapcsolatban' c. konferencián. Lásd: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/panaszeljaras_eloadas_NemethZs_20070405.pdf (letöltve: 2013-04-04)

⁸⁰ Krémer Ferenc: A rendőri hatalom természete, Napvilág Kiadó, Budapest, 2003

⁸¹ Finszter, i.m. 2006.

⁸² Krémer, i.m. 2003.

⁸³ Például a polgári individualista értékrendhez képest, melynél a gyors alkalmazkodás, az ötletesség, az informáltság, az ambíció, a vitakészség, az önérvényesítés számítanak fontos rendőri erénynek. (Finszter, 2006)

⁸⁴ Finszter, i.m. 2006.

Így tehát megmagyarázható az, hogy a rendőrség hogyan lehet tanácstalan azzal kapcsolatban, hogy minek kell lennie a mai Magyarországon, és azt hogyan tegye.

Krémer Ferenc 2003-ban publikált tanulmányában 1997-től elvégzett kutatások eredményeire támaszkodva azt mutatja be, hogy a rendőrök mit gondolnak a civilek és politikusok elvárásairól. A társadalom elvárásai nagyban meghatározzák azt, hogy a rendőrségnek hogyan kell alakítani saját szerepét, tevékenységét. Az eredményekből tehát megtudható az, hogy milyen igényeket érzékelnek a rendőrök, és ezeket az elvárásokat mennyire fogadják el. A kérdések három modellre vonatkoztak: erő, rendfenntartás és a szolgáltatás. A formális hatalmi rendszerben a politikusok elvárásai és döntései a meghatározóak, tőlük függ, hogy milyen törvények szerint kell dolgozniuk, milyen lokális feltételek érvényesülnek, ők döntenek el, hogy megfeleltek-e az elvárásoknak, ez alapján menesztik vagy kinevezik a vezetőket, így módon befolyásolják azt, hogyan viszonyuljon a rendőrség a társadalmi problémákhoz. Ez az állapot bizonytalanságot eredményezett, ami jelentheti azt, hogy a megfogalmazott igények nem voltak világosak a rendőrök számára. Azonban a válaszadók többsége az erőt jelölte meg elvárásként.⁸⁵ A kétségek oka valószínűleg az az ellentmondásos helyzet, melyben a gyors és eredményes munkavégzés, valamint a feltétlen igazodás a demokratikus országok gyakorlatához és koncepciójához jelenik meg követelményként. A civil világ véleményük szerint egyértelműen elutasítja az erőre építő rendészetet, és a rendfenntartás és a szolgáltatás modelljéhez állnak közelebb elvárásaikkal.⁸⁶ Fontos szempont a fentebb kifejtett két szféra mellett – dolgozatomban is – a szervezeten belül érzékelt elvárások milyensége. A kutatás erre is kitér. A válaszokból kiderül, hogy a szervezeten belül nem a külső elvárások a fontosak, hanem a vezetők és a munkatársaké. A hierarchiában mindkét szinten az igazságosságot, vagyis a rendfenntartást preferálták, amiből úgy tűnik, a rendőrök mindenekelőtt igazságosak szeretnének lenni.⁸⁷

2010-es tanulmányukban a Krémer-Molnár-Szakács-Valcsicsák szerzőcsoport rámutat arra, hogy a civilekhez való viszony kialakításában nincsen egységes értékrend, egyszerre van jelen az uralkodó és szolgáltató viszonyulás, az, hogy éppen melyik dominál, az a vezetőtől függ. Ezt támasztja alá az a gyakran felmerülő probléma is, hogy hatalmát honnan származtassa, a

⁸⁵ Noha az adatok között nincs jelentős különbség, mindhárom alternatívát egyformán értékelték: Erő – 55,3%, Igazságosság – 53,2%, megértés – 52,1% egyetért.

⁸⁶ Egyetért: Erő – 38,8%, igazságosság – 87,9%, megértés – 86,4%.

⁸⁷ Egyetért (vezető/beosztott): erő – 59,3/56,1%, igazságosság – 73,4/73,3%, megértés – 57,7/63,6%, Krémer, i.m. 2003.

polgároktól valónak, vagy felettük állónak tekintse. A szervezeten belül nincsenek megfogalmazva egyértelmű értékek és célok, ezáltal nem érthető meg az elvárás.⁸⁸

Emellett a rendőrség eredményeinek értékelésében jelentős, mondhatni kizárólagos szerepet játszik a tevékenységükről vezetett statisztika. A látenciakutatások rámutattak arra, hogy a rendőri munka minősége, a rendőri szerep társadalmi elfogadottsága és a lakosság feljelentési készsége között összefüggés található. A statisztikák elemzésének eredménye felvetette azt a kérdést, hogy mit mutatnak a számok, a valóságos bűnözést vagy a bűnüldözés felvevő kapacitását, ami egyben rávilágít a szelekciós munkamódszer problémáira.⁸⁹

A bűnügyi statisztika tehát nem alkalmas a rendészet valóságos értékeinek megbecslésére. Mégis a teljesítmény mérésének eszköze, mely az adatok szándékos torzítását, vagy ami még rosszabb a számok növelésének kényszerét, vagyis a gyakoribb igazoltatásokat, felesleges feljelentéseket erőszakol ki a rendőrségből. Ennek fényében elmondható, hogy ez az eszköz nem alkalmas arra, hogy megfelelő tájékoztatást adjon a rendőrség tevékenységéről és működéséről.

Akkor honnan lehet tudomást szerezni hitelesen ezekről az adatokról? A kérdés a bizalom megítélése szempontjából azért fontos, mert a tájékoztatással, a nyilvánossággal elérhető az, hogy a társadalom kevesebb fenntartással közelítsen a rendőrség felé. Hiszen ha mindent tudunk arról, akibe a bizalmunkat helyezzük, kevesebb csalódás érhet minket.⁹⁰ Ebben igen nagy szerepe van a médiának, hiszen a modern kor technikai fejlődése nemcsak a bűnözés sokszínűségét, hanem az újítások mindennapi életbe való betörését is eredményezte. A mai technológiai fejlettség révén a különböző multimédiás eszközök által a média közvetítései mindenhol elérnek bennünket. Ezt általában a rendőrség csapásnak értékeli, egy olyan eszközt lát benne, mely folyamatosan vizslatja, a hibát, a szenzációt keresi munkájában. Ez kiválóan látszik abból, hogy általában milyen események válnak hírré. A szelekció elsődleges szempontja a hírérték, mellyel növelni lehet a nézettséget.

Véleményem szerint itt azonban nem csak arról van szó, hogy a különböző médiumok mivel és miként versenyeznek egymással. Úgy gondolom, hogy a rendőrség zártsága, egyszersmind a szervezettel kapcsolatos tudás éhsége az, amely a visszájára fordult az évek, évtizedek során. Mivel a rendőrség nem volt hajlandó használható információkkal szolgálni egy-egy nagyobb port kavart esemény alkalmával, előtérbe került a fantázia, a kiragadott, kiszivárgott

⁸⁸ Krémer-Molnár-Szakács-Valcsicsák, i.m. 2010.

⁸⁹ Finszter, i.m. 2006.

⁹⁰ Czakó, i.m. 2011.

töredékekből építette fel a történeteket. Ezzel kiéleződött a bizalmatlansága, a sorozatos visszautasítás az informálódástól való elzárkózást eredményezte, a média a rendőrség ellenségévé vált.

Úgy gondolom, hogy a képzés minősége is meghatározó a bizalmi rendszer dimenziójaként, hiszen ez az első olyan közeg a felszerelő rendőröknél, melyben kialakulhat viszonyuk a szervezethez, majd a civilekhez. Ennek alapvető fontossága pontosan ebben ragadható meg, mivel az oktatás egy érték közvetítő intézményként funkcionál.

A hiányosságoknak itt is kézzel fogható következményei vannak. Ha először a szelekciós rendszert vizsgáljuk meg, rájövünk, hogy azzal nem a tehetségesek kiválasztása történik, hanem az alkalmatlanok kiszűrése.⁹¹ Felmerül a kérdés: hogyan tehető magas presztízsű foglalkozássá egy olyan szakma, ahová akárki bekerülhet, illetve milyen közösség alakulhat ki azáltal, hogy az egyetlen közös érték egy ingtag hivatástudat?

Emellett milyen tudást lehet átadni az így kiválogatott állományoknak? Ha nem homogén a felszerelők köre, hogyan érdemes kialakítani a tantervet, kiválasztani a tananyagot? Számos ehhez hasonló pedagógiai probléma merül fel ezzel kapcsolatban. Arról nem is beszélve, hogy az átadható tudás rendszerezetlen és folyamatosan változó. Sajnos erre sem lehet építeni. Az oktatás lényege az lenne, hogy olyan tudással – mind elméleti, mind gyakorlati – ruházzák fel a fiatal rendőröket, mely által magabiztosan és precízen tudják alkalmazni az ott tanultakat. A dekoncentrált háttér magát a rendőrt is azzá teszi. Ez szoros összefüggésben van azzal, hogy hogyan képes intézkedni, és közvetlenül azzal, hogy fellépésével a bizalom fenntartását segíti, vagy gátolja. A jogsértések, a ballépések inkább ennek köszönhetőek, mint a felesleges agresszió levezetésének.

7. A cél: együttműködés

A társadalom tagjainak együttműködése az egymás iránti bizalom nélkül teljességgel lehetetlen lenne.⁹²

A terület fontosságát szintén alátámasztja, hogy a rendőrség minden állami intézmény közül a legközvetlenebb kapcsolatban van a lakossággal, ebből következően az emberek szeme előtt, kritikus közegben, indulatokkal terhes pillanatokban intézkednek.⁹³ A rendőrök és a közösség

⁹¹ Krémer-Molnár-Szakács-Valcsicsák, i.m. 2010.

⁹² Tóth, i.m. 2009.

⁹³ Németh, i.m. 2007.

tagjainak közvetlen, személyes kapcsolatát azért is érdemes kutatni, mert a rendőrség az állam büntető hatalmát testesíti meg, azonban tevékenységével hatással van a mindennapi élet cselekvéseire is (Podoletz, 2011).⁹⁴ Ebből érezhető a szabadság és biztonság konfliktusa, mely a rendőrséggel kapcsolatban rendszeresen visszatérő dilemma. Hogyan védelmezzenek úgy, hogy közben az alapvető emberi jogokat ne sértsék meg vele? Létezik-e az arany középút, mellyel az egymásnak ellentmondó elvárások mégis teljesíthetővé válnak? Képes-e ennek a rendőrség megfelelni? Ebből következően az, hogy milyen érzelmekkel viseltetnek az állampolgárok a rendőrség iránt, illetve az, hogy hogyan határozza meg magát a szervezet a társadalommal szemben, lényeges kutatási terület.

7.1. Feloldás – Kooperáció más szervezetekkel

A más szervezetekkel való feladatmegosztáson alapuló együttműködés révén megosztható lenne a rendvédelemmel kapcsolatos teherviselés.

Az ügyészséggel és a bírósággal való jobb kapcsolat kiépítése által egy olyan stressz forrás oldódna fel, mely a nyomozóhatósági jogkörhöz, a rendőrség büntető igazságszolgáltatásban betöltött szerepéhez köthető.⁹⁵ A testületek együttműködését nem övezi egyensúly, általában egymás eljárásában keresik a hibákat, amely a gyors és gyakran a garanciális igazságszolgáltatás rovására megy. A kapcsolatra inkább egymás akadályoztatása a jellemző. Ennek orvoslására egy megoldás a nyomozó rendőrök túlterheltségének megszüntetése, a feladatorientált struktúra kiépítése, ezáltal növelhetővé válik a hatékonyság és az eredményesség.

A resztoratív igazságszolgáltatás térnyerése miatt nem feledkezhetünk meg a *pártfogók, mediátorok, áldozatsegítők* szerepéről sem, akikkel együttműködve a rendőrség válláról újabb teher kerül le, feladataiból újabbakat adhat át az említett szerveknek.

⁹⁴ Podoletz Léna: Zéró tolerancia és alternatívái a rendészetben. In: Kriminológiai Közlemények 69. szám, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2011. Pp. 326-341.

⁹⁵ Ti. a rendőrségnek kifejezetten fontos szerepe van a büntetőeljárásban, hiszen a nyomozati szakaszban kerülnek elő az elkövetést vagy az ártatlanságot alátámasztó bizonyítékok, az elsőfokú bíróságok már a folyamatról készült jegyzőkönyvből dolgoznak, és így tovább.

A közterület felügyelettel⁹⁶ és a polgárőrséggel⁹⁷ való kooperáció révén a közbiztonság és közrend védelmével és biztosításával kapcsolatos teendők száma csökkenne a rendőrök oldaláról azzal, ha bizonyos feladatokat átengednének ezeknek a civil szervezeteknek.

A civil szervezetek munkáján és működésén felül a rendőrségnek érdemes a bűnelkövetésre vonatkozó elméletek eredményeinek felhasználásán is elgondolkodnia. Különösképpen a szituációs bűnmegelőzés adta módszerek alkalmazásán, mellyel újabb feladatok kerülnek ki a rendőrség teljes felügyelete alól.⁹⁸

⁹⁶ A Fővárosi Közterület Felügyelet korlátozott eszközrendszerrel működik, és az önkormányzatok hozzák létre. Annak felismerése révén jött került kialakításra, hogy a rendfenntartás nem csak rendészeti feladatokkal valósul meg. a rendőrségen kívül ebben részt vesz a tűzoltóság, a NAV, a fogyasztóvédelem, ezeken felül a BKV, Elmű, gáz és vízszolgáltatók, valamint a város gondnokság intézményei. A közterület felügyelők elősegíthetik a lakosság szubjektív biztonságérzetének növelését jelenlétükkel és tevékenységükkel. Egyfajta társadalmi jelzőrendszerként működhetnek, akik közvetítenek a lakosság és a rendőrség között, felhívják a figyelmet a problémákra, segítenek azok megoldásában. Ezáltal a bűnmegelőzés fontos és megbízható szereplője lehetne. (Szabó M., 2011)

⁹⁷ A polgárőrség célja a közrend védelme, a közbiztonság javítása, a bűncselekmények számának csökkentése és megelőzése, gyermek- és ifjúságvédelem, környezetvédelem, stb. és ennek érdekében a mozgalom összefogja a tenni akaró állampolgárokat, megeremti a szervezett és célirányos cselekvés feltételeit és annak társadalmi hátterét. A szervezeteket lakóterületi alapon, önálló egyesületekbe tömörítve hozzák létre. Jellemzője az önkéntesség, a törvényesség, az emberi jogok tiszteletben tartásába vetett hit, a politikai semlegesség. A polgárőrség tevékenysége kiterjedhet bűnmegelőzési kiadványok terjesztésére, iskolai bűnmegelőzési programokban való részvételre, ezzel illetve a közbiztonsággal kapcsolatos előadások szervezésére, tanácsadásra, járőrtevékenység és figyelőszolgálat ellátására, lakossági és önkormányzati rendezvényeken rendezői feladatok ellátására. A polgárőr elsősorban közterületen látja el feladatait, önkéntesen, szabadidejében, javadalmazás nélkül teszi azt. Hatósági jogosítványokkal nem rendelkezik. A polgárőrség helye és szerepe a lakosság életében attól függ, hogy mennyire kerülnek közel az érintett közösséghez. Jelenleg úgy tűnik, hogy a szervezet inkább kötődik a rendőrséghez, mintsem a lakossághoz. Emiatt a polgárok is összetartozóként tartják számon a két szervezetet. A kutatások szerint a polgárőrséget nem tekintik civil szervezetnek. Szerepük a segítség és áldozatvédelem területén lehetne jelentős, szolgálhatna a rendőrséggel közös kooperáció alapjaként. (Krémér, 2007)

⁹⁸ A bűnelkövetésre ösztönző közvetlen környezet jelentőségére először a XIX. században figyeltek fel, ez Guerry és Qutelet nevéhez köthető, akik statisztikák készítésével megállapították, hogy a bűnelkövetéseknek vannak környezeti meghatározottságai. Az 1930-as években Shaw és McKay már a közvetlen, komplex fizikai környezet devianciát, bűnt keltő hatásával foglalkoztak. Megállapították, hogy vannak olyan területek, melyek termelik a bűnözőket. Az 1970-es években figyeltek fel arra, hogy vannak olyan területek, amelyek pedig vonzzák a bűnelkövetőket, ugyanis a technika fejlődésével, főként a tömegközlekedés fejlődésével az elkövető már nem saját lakhelyén ténykedett, hanem felmérte az elkövetésre alkalmas területeket. Természetesen ez főleg a vagyon elleni bűncselekmények szempontjából fontos, az erőszakos cselekmények esetében ilyen megelőző felderítés, tervszerűség nem vagy kisebb mértékben jellemző. Ennek okán új irányzat fejlődött ki, mely az úgynevezett környezeti kriminológia. Ez az 1980-as években új szempontokkal egészítette ki a városstervezést, fejlesztette a vagyonvédelmet és a biztonsági szolgálatokat, új iparágak és üzleti formák alakultak, új biztosítási technikák születtek. A szituációs bűnmegelőzés ennek egy továbbfejlesztett változata. Lényegét tekintve a bűnelkövetést elősegítő alkalmak számának csökkentésével gyakorolja preventív hatását. Ezt el lehet érni különböző biztonság technikai eszközökkel, mint a kamera, riasztórendszerek, de egészen egyszerűen is, mint a közvilágítás karbantartásával vagy a szomszédügyi figyelőrendszer megerősítésével. (Gönczöl, 2006, 312-314.)

7.2. Feloldás – együttműködést elősegítő rendészeti modellek

Az együttműködés már eleve elősegíthető, ha olyan modell szerint épül fel a rendőrség, amely nem kizárja, hanem bevonja a lakosságot, jelen esetben saját problémája megoldásába. Ahogy arra a dolgozat elején már utaltam, számos megoldás és elmélet létezik a modern rendőrség hatékony működésével kapcsolatban – angolszász, kontinentális.

A továbbiakban olyan rendészeti alternatívákat mutatok be, melyek hatékonyság, eredményesség növekedést eredményezhetnek. Feltételként azonban először újra meg kell állapítani azt, hogy az ilyen módszerek bevezetése a befogadó környezet alapos vizsgálatával kell, hogy kezdődjön, úgy kell választani, igazítani, hogy az alkalmazásra szánt modell kompatibilis legyen a közösségi, társadalmi elvárásokkal és a rendelkezésre álló eszközökkel, a közakaratot, szükségességet tükrözze. Másodszor pedig fel kell ismerni, hogy a bűnözést semmilyen módon nem lehetséges megszüntetni.

A *'közösségi rendészet'*⁹⁹ elveinek kialakulása az 1960-70-es évekre tehető. A több, más elvek szerint felépített rendészeti stratégia¹⁰⁰ kudarca ösztönözte az elmélet létrejöttét, melynek egyik alapja annak felismerése, hogy a rendőrség a társadalom, illetve a működésüket érintő kisebb közösségek nélkül nem lesz képes hatékonyan, eredményesen, az elvárásoknak megfelelően végezni munkáját.¹⁰¹

A modell egyik legteljesebb kifejtése a kanadai kriminológusok leírásában található.¹⁰² Lényegesebb elemeit tekintve tehát a lakosságot is be kell vonni a problémák megoldásába, közelebbi kapcsolatot kell kiépíteni, elő kell segíteni az együttműködést, és eszerint meghatározni a területet érintő rendészeti tevékenységeket a közbiztonság és közrend biztosítására. Ezáltal képes lehet a rendőrség a valós problémákra koncentrálni, azokra a területekre, mely a közösséget valóban zavarja. Ez elősegíti az informális kontroll kiépülését is, mely a közös tervezéssel, szervezéssel elérheti azt, hogy a lakosok jobban, tudatosabban figyeljenek környezetükre és egymásra. Ez a felelősség megosztását is magával vonja, így a lakosság inkább érdekeltté válik az együttműködésben, és nem csupán túlzott elvárásként a rendőrségre testálja a feladatokat. Emellett erősíti az empátiát és a mások iránti szolidaritás

⁹⁹ Community policing

¹⁰⁰ Például a 'zéró tolerancia' new york-i modellje, vagy akár az angolszász modellben megfigyelt hátrányosságok felismerése.

¹⁰¹ Podoletz, i.m. 2011.

¹⁰² Kozáry, i.m. 2008.

erősödését, nem is beszélve arról, hogy a bűncselekményt elkövetőt nem eredendően deviáns személyként értékeli, aki szabad akaratából, tudatosan követ el normaszegést, hanem a közösség tagjaként segíthető a reintegrációját, a felelősségre vonását, elkerülheti a stigmatizáció káros hatásait.

A modell hátránya, mellyel egyértelműen a magyar rendőrség is érvel, hogy a rendőrben önmagáról kialakított hős kultusz megdől azáltal, hogy nem egyedüli elérője a biztonságnak és rendnek, hanem ezt a dicsőséget meg kell osztania. Ezen kívül mivel az együttműködés az álláspontok, vélemények megosztását is jelenti, képesnek kell lennie arra, hogy munkájára vonatkozóan tanácsokat hallgasson meg, de még inkább fogadjon el a hozzá nem értő civilektől. A tudománytól és más szakmától való elzárkózás példájaként ezt a fajta kooperációt szociális munkának tekinti, és nem olyan érdeknek, mely az ő céljait is szolgálhatja (Finszter, 2008).¹⁰³ Emellett azt az elvet is vallják, miszerint nem érdemes és nem is szabad egy közösségben élni azokkal, akikkel szemben intézkedéseket foganasítanak. Ez annak okán lehetséges, hogy félnek azok utórezgéseitől.¹⁰⁴

A *'hot spot' rendészeti modell* L. W. Lawrence nevéhez köthető. Ebben az esetben a rendőrség felméri azokat a területeket, ahol nagyobb számban történik bűncselekmény, ezután ahelyett, hogy az illetékességi területen szétszórná a rendelkezésre álló rendőröket, úgynevezett hot spotokat alakít ki, és oda összpontosítja, koncentrálja a rendőri erőket. Azokon a területeken, ahonnan elvont, ott pedig többek között a már említett szituációs bűnmegelőzés módszereit alkalmazza. Hátránya a módszernek, hogy fennállhat a bűnözés áthelyeződésének veszélye.¹⁰⁵

Az utolsó tárgyalt modell különlegessége a fenti módszerek együttes alkalmazása, tehát az együttműködés kombinációja a problémák fókuszával. H. Goldstein 1979-ben alakította ki a *problémaorientált rendészet modell* koncepcióját, melynek lényege az elvárásokhoz igazodás. Precíz kutatómunka után, a problémára igazítva az intézkedést, lehetséges olyan rendészetet folytatni, mely betarthatja a szükségesség és arányosság kritériumait. A modell nem kész módszert, hanem egyfajta foratókönyvet¹⁰⁶ kínál fel a rendőröknek, melynek 4 foka van: vizsgálat, analízis, végrehajtás, értékelés. Ennek egy intézményesült formája a *pulling levers*,

¹⁰³ Finszter, i.m. 2008. Lásd még: Kozáry, 2008, Podoletz, 2011, valamint: Normandeau, 1993, Cooke-Scott, 1998.

¹⁰⁴ Németh, i.m. 2007.

¹⁰⁵ Lásd még: Braga- Papachristos- Hureau, 2012.

¹⁰⁶ Hasonlót, mint amit a facilitátor használ fel a resztoratív eljárások során.

mely szakértői csoport kifejezetten az ilyen vizsgálatokra és módszerek kidolgozására létesül.¹⁰⁷

Magyarországon a közösségi rendészetre példaként szolgálhat az 1996-tól működő körzeti megbízott szolgálat. Azonban mivel az ilyen beosztást betöltők a hierarchia legalsó szintjén helyezkednek el, így a fent leírt funkciót egyelőre nem tudják ellátni.

8. Zárógondolatok

Tanulmányom zárásaként – talán szakmai ártalomból – bemutatok a bizalmi rendszer vizsgálatára alkalmas ideális szakembert.

Ha abból a feltevésből indulunk ki, hogy a kriminológia feladata az ismeretek bővítése, tapasztalati kutatások folytatása, adatok gyűjtése és szolgáltatása, adattárak, adatbázisok létrehozása, gyakorlati kutatások folytatása, akkor a kriminológust egy olyan szakembernek képzelem el, aki rendelkezik azokkal az ismeretekkel, melyek egyenrangúak lehetnek a szakmabelikével, viszont kutatóként független, érték- és érdeksemleges, befolyástól mentes véleményt képes kialakítani, ennek tükrében teszi meg javaslatait. Képes felmérni a hiányosságokat, utat mutatni helyreállításuk érdekében, irányítani, szervezni az ennek érdekében tett intézkedéseket. Egy olyan katalizátor lehet a civil és rendvédelmi szervek között, aki beindítja a szakmai diskurzust, mely a demokratikus működéshez szükséges feltételek megállapítását szolgálja. Emellett empirikusan alátámasztott elméleteivel védi a társadalom és a rendőrség érdekeit, biztonságot nyújt a biztonságot szolgáltatónak. Vagyis a kriminológus a szakmaiság és a tudományosság érényeivel rendelkezik.

Felmerül a kérdés, hogy *külső szemlélőként*, a magát a szervezettől a pártatlanság megőrzése végett távol tartó tudós, hogyan lehet képes a pontos és helyes diagnosztizálásra? Erre a kérdésre a választ a jövő hozza meg, legalábbis Magyarországon mindenképp. Azonban úgy gondolom, hogy a kriminológussal szemben a rendőrök is egyfajta bizalmat fognak táplálni, mely elősegítheti azt, hogy megnyíljanak felé, rendelkezésére bocsássák a meglévő információkat a működéssel kapcsolatban, őszintén beszéljenek a hibákról és problémákról. Abban a tudatban teszik ezt, hogy a kriminológus nem él vissza bizalmukkal, a birtokába jutott tudást nem ellenük, hanem értük használja fel.

¹⁰⁷ Lásd bővebben: Goldstein, 1990.

Tanulmányom reményeim szerint kellő összefoglalást adott arra vonatkozóan, hogy miért fontos foglalkozni a rendőrségbe vetett bizalommal, és alapként szolgálhat a későbbiekben majd egy ilyen témájú szakmai diskurzusnak.

Végezetül álljon itt a rendőri munka kilenc alapelve, mely szolgáljon iránymutatásul a modern, megbízható és professzionális rendőrség kialakításához:

- 1. A bűncselekmények és a rendzavarás megelőzése, alternatíva, annak katonai erővel való elnyomásával és a jogi büntetés szigorúságával szemben.*
- 2. Mindig tudni, hogy a rendőr hatalma feladatainak és kötelességeinek teljesítésekor attól függ, hogy a lakosság elfogadja-e létezését, cselekedeteit és viselkedését, valamint attól a képességtől, hogy képes-e köztiszteletet biztosítani és fenntartani.*
- 3. A lakosság tisztelete és elfogadása azt is jelenti, hogy megvalósul a törvények betartásának biztosításában a lakosság tevőleges együttműködése.*
- 4. Tudni kell, hogy a lakosság együttműködésének mértéke arányosan csökkenti a fizikai erő és kényszerítés szükségességét a rendőrség céljainak elérésében.*
- 5. A lakossági elfogadottság megteremtését és megtartását nem a cinkosság, hanem a törvények állandó, abszolút elfogulatlan szolgálata biztosítja, teljesen függetlenül a politikától, tekintet nélkül az egyes törvények igazságos vagy igazságtalan voltára, azzal, hogy készségesen egyéni szolgálatot nyújtanak, és barátságosságot mutatnak minden lakosnak, tekintet nélkül azok gazdasági vagy szociális helyzetére, és készek egyéni áldozatra az élet megvédésében és megtartásában.*
- 6. Fizikai erőt csak akkor alkalmaznak, ha a meggyőzés, tanácsadás és figyelmeztetés elégtelennek bizonyul az együttműködéshez, abban a mértékben, ami biztosítja a törvény betartását vagy a rend helyreállítását, és csak a rendőri célok eléréséhez szükséges minimális erőt alkalmazzák.*
- 7. Mindig fenntartják a lakossággal a kapcsolatot, ami megvalósítja azt a történelmi hagyományt, hogy a lakosság a rendőrség, és a rendőrség a lakosság, és a rendőr csak a lakosnak az a része, aki teljes munkaidőben ügyel azokra a kötelességekre, amelyek minden polgárra hárulnak a közösségi jólét és együttélés érdekében.*

8. *Mindig tudatában van, hogy szigorúan be kell tartania a rendőri előírásokat, és tartózkodik még látszólag is az igazságszolgáltatással való visszaéléstől, bosszút állva egyéneken vagy az államon, és a hatalma alapján való bűnösség megállapítástól, és a bűnös megbüntetésétől.*

9. *Mindig tudja, hogy a rendőrség eredményességét a bűncselekmények és a rendzavarás hiánya méri, és nem a velük kapcsolatos rendőri cselekmények látható bizonyítékai.*¹⁰⁸

¹⁰⁸ Janza Frigyes: A rendészeti karrier rendszer. In: Tanulmányok a "Rendészet és rendvédelem - kihívások a XXI. században" című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények IX. szám, Pécs, 2008. Lásd: <http://www.pecshor.hu/periodika/2008/janza.pdf> (letöltve: 2014-03-11)

Irodalomjegyzék

- A. Braga – A. Papachristos – D. Hureau: Hot spots policing effects on crime. Campbell Systematic Reviews, 2012:8.
- L. A. Cooke-Scott: Community-based policing in Ontario: Lessons from the Halton Regional Police Service. Canadian Public Administration, 1998.
- Csepeli György: Szociálpszichológia. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.
- Csikász Brigitta: A BM és az ORFK sem tudja, hány rendőr van Magyarországon, 2013, hvg.hu. Lásd: http://hvg.hu/itthon/20130213_rendorseg_letszam_ORFK_Pinter (letöltve: 2013-04-20)
- Czakó Ágnes: Szervezetek, szerveződések a társadalomban: Szervezetpszichológiai jegyzetek, 2011, BCE Szociológia és Társadalompolitika Intézet
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_01_Czako_Agnes_Szervezetek_szervezodesek_a_tarsadalomban-Szervezetpszichologiai_jegyzetek/ch19s02.html (letöltve: 2013-04-15)
- Dr. Finszter Géza: A rendészet elmélete. In: Kriminológiai Közlemények 61. szám, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2004. Pp. 52-78.
- Finszter Géza: A bűnüldözés működési modelljei. In: Gönczöl K.–Kerecsi K.–Korinek L.–Lévay M. (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia, Complex Kiadó, Budapest, 2006. Pp. 627-667.
- Finszter Géza: A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében. Budapest, 2005 – 2007 (A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében c. kutatási program összefoglalása)
- Finszter Géza: A rendészeti szervek működésének jogi alapjai, RTF, MA jegyzet, Budapest, 2008.
- Herman Goldstein: Problem-oriented Policing, Philadelphia, PA: Temple University Press, 1990.
- Janza Frigyes: A rendészeti karrier rendszer. In: Tanulmányok a "Rendészet és rendvédelem - kihívások a XXI. században" című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények IX. szám, Pécs, 2008. Lásd: <http://www.pecshor.hu/periodika/2008/janza.pdf> (letöltve: 2014-03-11)
- Keller Tamás: Értékek 2013. Bizalom, normakövetés, az állam szerepéről és a demokráciáról alkotott vélemények alakulása Magyarországon. „A gazdasági növekedés társadalmi/kulturális feltételei” című kutatás 2013. évi hullámának elemzése. TÁRKI, Budapest, 2013. október. Lásd: http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/2013/2013_zarotanutmany_gazd_kultura.pdf (letöltve: 2014.03.11.) illetve: http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/2013/2013_osszefoglalo_gazd_kultura.pdf (letöltve: 2014.03.11.)
- Korinek László – Lévay Miklós: A kriminológia fogalma, feladata, kutatási területei; helye és szerepe a bűnügyi tudományokban és a társadalomban. In: Gönczöl K.–Kerecsi K.–Korinek L.–Lévay M. (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia, Complex Kiadó, Budapest, 2006. Pp. 25-45.

Kozáry Andrea: Nemzetközi összehasonlító szervezattan. Budapest, 2008. RTF, Kézikönyv a Rendőrtiszti Főiskola Mester szak hallgatóinak. Lásd: http://rtk.uni-nke.hu/downloads/tanszekek/tarstud/tema/nemz_osszh_modsztan.pdf (letöltve: 2013-04-05)

Krémer Ferenc: A rendőri hatalom természete, Napvilág Kiadó, Budapest, 2003

Krémer Ferenc: A polgárőrség társadalmi megítélése. (tanulmány) Magyar Rendészettudományi Társaság, 2007. Lásd: <http://www.opsz.hu/beszamolok-ertekelesek/a-polgarorseg-tarsadalmi-megitelese-tanulmany-magyar-rendeszettudomanyi-tarsasag> (letöltve: 2013-04-20)

Krémer Ferenc: Rossz döntések kora, Napvilág Kiadó, Budapest, 2010

Krémer F. – Molnár K. – Szakács G. – Valcsicsák I.: A rendészeti foglalkozási kultúra átalakulása – stratégiai koncepció. In: Tanulmányok a rendészeti stratégiáról, Rendészeti Szemle különszám, 2010. Pp. 269-306.

Németh Zsolt: Bizalomhiány a magyar rendőrségnél – okok és következmények. 2007. Előadás a Magyar Helsinki Bizottság által szervezett 'Panaszmechanizmusok a rendőri eljárásokkal kapcsolatban' c. konferencián. Lásd: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/panaszeljaras_eloadas_NemethZs_20070405.pdf (letöltve: 2013-04-04)

Normandeau, A.: Community policing in Canada: A review of some recent studies. In: American Journal of Police, 1993

Szabó Imre: A rendészettudomány múltja, jelen és jövője. 2011. Lásd: http://www.bmtt.hu/cuccok/letolt/rendtudtar/RendeszettudomanyMagyarorszagon_v5_szabo.pdf (letöltve: 2013-04-05)

Szabó Mihály: Tájékoztató a fővárosi közterületek rendjének biztosításáról. In: Kriminológiai Közlemények 69. szám, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2011. Pp. 29-36.

Podoletz Léna: Zéró tolerancia és alternatívái a rendészetben. In: Kriminológiai Közlemények 69. szám, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2011. Pp. 326-341.

Dr. Salgó László: A magyar rendőrség jelene, jövője, kilátásai. In: Kriminológiai Közlemények 61. szám, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2004. Pp. 41-51.

Tóth István György: Bizalomhiány, normazavarok, igazságtalanságérzet és paternalizmus a magyar társadalom értékszerkezetében. „A gazdasági felemelkedés társadalmi-kulturális feltételei” című kutatás zárójelentése. TÁRKI, Budapest, 2009. Lásd: http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/gazdkult_elemzeszaro_toth.pdf (letöltve: 2014.03.01.)

Honlapok

Magyar Rendőrség honlapja, lásd: <http://www.police.hu/>

Nemzeti Védelmi Szolgálat honlapja, lásd: <http://nvsz.hu/hu>

Terrorelhárítási Központ honlapja, lásd: <http://tek.gov.hu/>

Független Rendészeti Panasztestület honlapja, lásd: http://www.panasztestulet.hu/index.php?link=hu_kezdolap.htm

Honvédelmi és Rendészeti Bizottság, lásd: http://www.parlament.hu/pairhelp/ogy_magyar.htm#_Toc261954551

Belügyminisztérium háttérintézményei, lásd:

<http://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/hatterintezmenyek>

Országos Polgárőr Szövetség honlapja, lásd: <http://www.opsz.hu/>

Polgárórség története, lásd http://www.polgarorseg.hu/index_elemei/page0012.htm

Jogszabályok:

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről, lásd:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99400034.TV (letöltve: 2013-04-05)

Az 1994. évi XXXIV. törvény eredeti változata, lásd:

<http://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=9092> (letöltve: 2013-04-20)

2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról, lásd:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1000043.TV#lbj18param (letöltve: 2013-04-14)

30/2011. (IX.22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról, lásd:

http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140153.565805&kif=szolg%E1lati+szab%E1lyzat* (letöltve: 2013-04-14)

329/2007. (XII. 13.) Kormányrendelet a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről, lásd:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0700329.KOR (letöltve: 2013-04-14)

67/2007. (XII. 28.) IRM rendelet Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról.

Lásd:http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0700067.IRM (letöltve: 2013-04-14)

4/2008. (OT 4.) ORFK utasítás, forrás:

http://www.police.hu/data/cms536270/4_2008_orfk_ut.pdf (letöltve: 2013-04-14)

11/1995. (VIII. 30.) ORFK utasítás a Körzeti Megbízotti szabályzat kiadásáról, lásd:

http://www.police.hu/jogszabaly/orfk_utasitas/orfkut_1995/11_95_orfkut.html

OBH 5007/1997: Ombudsmani jelentés a hivatásos állományú tagok emberi jogi helyzetéről